

2021 • 12

LXXIV. évfolyam • december

művelődés

közművelődési havilap

művelődés

közművelődési havilap

Szerkesztőségi tanács:

Egyed Ákos
Kása Zoltán
Péter István
Pozsony Ferenc
Széman Péter

A szerkesztőség:

Dáné Tibor Kálmán (ny. főszerkesztő)
Benkő Levente (főszerkesztő)
Balla Sándor
Demeter Zsuzsanna
Péter János
Rostás-Péter Emese

Postacím:

400183 Cluj-Napoca,
str. Gheorghe Lazăr nr. 30.,
O. P. 1. Cluj, C. P. 123
tel/fax: +40 264 434 110
honlap: www.muvelodes.net
e-mail: szerkesztoseg@muvelodes.net,
muvelodes@yahoo.com
Bankszámlaszám: Redacția Művelődés
RO57TREZ21621G335000XXXX
Adószám: 9549909

ISSN 1221 – 8693

Megjelenik a Kolozs Megyei
Tanács támogatásával
Apare sub egida Consiliului
Județean Cluj

Nyomdai előkészítés:

IDEA PLUS – Kolozsvár
Lapterv: Könczey Elemér
Műszaki szerkesztés: Nagy Andrea

Nyomdai munkálatok:

IDEA nyomda – Kolozsvár
Igazgató: Nagy Péter

Ára 3 lej

Tartalom

ünnepek

Karácsony 3

enciklopédia

Székely András Bertalan: Két nép interferenciái 5

Ákosi Zolt Attila: Surányi Miklós máramarosszigeti éve 10

könyvesház

Boros Ernő: Egy könyvben két könyv. 13

galéria

Takács Gábor: Désy Károly szobrász és festő művészete 17

vadrózsák

Borbély Éva: „Eljött a karácsony borzas szakállával...”
Szegény ember töltött káposztája, népszokásokkal gazdagon tálalva 20

hétköznapi hőseink

Molnár Natália Vivien, Molnár Tímea Angéla, Páll Aliz Nikolett,
Páll Orsolya Bernadett: A bajnok 24

összesítő

Művelődés 2021 • tartalom 29

Lapszámunk szerzői:

Ákosi Zolt Attila – történész, tanár, Máramarossziget
Borbély Éva – néprajzkutató, magánvállalkozó, Magyarvista
Boros Ernő – újságíró, Nagykároly
Molnár Natália Vivien – diák, Domokos
Molnár Tímea Angéla – diák, Domokos
Páll Aliz Nikolett – diák, Domokos
Páll Orsolya Bernadett – diák, Domokos
Székely András Bertalan – művelődésszociológus, kisebbségkutató, Budapest
Takács Gábor – grafikus, Kolozsvár

A címlapon Hans Braxmeier fényképe. Forrás: Pixabay. A hátsó borítón karácsonyi gyertyagyújtás 1934-ben (színezett fénykép). Forrás: Fortepan/Révay Péter. A naptáron Nagy Barna felvétele a csíksomlyói kegytemplomról.

Kéziratokat nem őrünk meg és nem küldünk vissza. Kizárólag géppel írt vagy nyomtatott, valamint Microsoft Word programban szerkesztett elektronikus kéziratokat fogadunk el.

Támogatók:

Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület
RMDSZ – Communitas Alapítvány
Hargita Megyei Kulturális Központ
Hargita Megye Tanácsa
Kovászna Megyei Művelődési Központ
Kovászna Megye Tanácsa

Médiapartnerek:

Karácsony

Fehér köntösébe eljött a karácsony,
Megszületett Jézus hideg szalmaágyon.
De meleg volt szíve, boldogítani vágyott,
Aval megváltotta az egész világot.
Dicsőség a mennyben, béke itt a földön.
Gazda és szegény együtt üdvözölve,
Szeretet ünnepén ezt kívánom nektek.
(*Aranyosgerend, Szabados Miklósné, 1932*)

Szálljatok le, szálljatok,
Betlehemi angyalok,
Nyissatok ma meg ma este
Minden kicsiny ablakot.
Házikókba, palotákba
Egy örömet vigyetek,
Boldog karácsonyi ünnepet
ÜnnepeljeteK.
(*Székelüföldvár, Erdei Barta András, 1950*)

Mennybéli muzsika, szent angyali zene,
Ma született az Úrjézus Betlehembe.
Láttuk a csillagát Kelet felől jönni,
Elvisz az a csillag, ő ahol született.
Örvendjen szívetek az Úrjézus felett.
Az egek megnyílnak s angyalok szólanak,
S mint hív keresztények, útban igazítanak.
Ez lesz néktek egy jegy őróla,
S ide fekszik a jászolyba.
S ott megtaláljátok őtet,
Kit menny s föld teremtett.
(*Székelüföldvár, Szőke Teréz, 1925*)

Jézus születése volt meg
Ma éjszaka,
Ej, de régen várták
Talán hat hónapja.
Világok megváltója,
Királyok királya,
Mentsd meg életemet,
Ne hadd' sírni soha.
Árvának, özvegynek
Fohásza száll hozzád,
Szép fényes csillaggal
Vidámítsad őt,
Emeld a csüggedőt,
Bátorítsad a vént,
Hogy érhessen minden család
Boldogabb esztendő.
(*Aranyosegerbegy, Fehér Gábor, 1906*)

Dicséret néked, felséges Istenünk,
Hogy tiszta szívből, lélekből zengedez seregünk.
Hogy ez esztendőnek hanyatló felében
Élünk és nem vagyunk a sírnak mélyében.
Hirdetik újságot, mondok egy olyan hírt,
Eljött a Messiás, kiről Ézsaiás írt.
Ma született nekünk egy gyermek a Szűztől,

Ki megváltott bennünket a pokolbeli tűztől.
Örvendjünk mindnyájan, senki ne sóhajtson,
A született Jézusnak mindenki térdet-fejet hajtson.
Hegy-völgy, kert-mező adjon elégséget,²
Családi körökben csendes békességet.
Ezt kívánjuk.
(*Aranyosegerbegy, Nemes György, 1907*)

Én kicsike vagyok,
Szólani sem tudok,
Mégis az Istennek
Dicséretet mondok.
Ha karácsony napja
Aratáskor volna,
Az én kicsiny nyelvem
Be sem fagyott volna.
De látom gazdasszonyomnak
Sűrű mosolygását,
Hogy kivegye ládájából
Piros font kalácsát.
Zörgetik a kócsat,
Pénzt akarnak adni,
Ha egy krajcárt adnak,
El sem fogom venni.
Ha egy tallért adnak,
Meg fogom köszönni.
(*Aranyosegerbegy, Nemes György, 1907*)

Eljött a szép karácsony
Borzos szakállával,
Engem fenyegetnek
Hatágú korbáccsal.
Nem kell nékem korbács,
Csak egy darab kalács.
Ha nincsen a házba,
Van a kamarába.
Zörgetik a kulcsot,
Pénzt akarnak adni,
Ha nem adnak máriást,
El se fogom venni.
(*Aranyosegerbegy, Tőkés Ida, 1927*)

Eljött a karácsony borzas szakállával,
Kiszakadt a csizmám, nem győzöm kapcával.
Adjanak egy krajcárt, ha nem, egy petákot,
Hogy vettessek rá egy nagy bolond tákot.
(*Aranyosegerbegy, Péter Károly gyűjtése*)

Beköszöntők

Áldjuk és magasztaljuk az egeknek urát,
Ki megadta nekünk karácsony szent napját.
Adjon Isten a gazdának olyan eszet,
Hogy egy nagy kalácsot tegyen a zsákunkba,
És egy szál kolbászt tekerjen a nyakunkba.
(*Harasztos, Bartha Emma, 1932*)

Karácsony 1929-ben. Fortepan/Kővári Brigitta

Áldjuk és dicsérjük az egeknek urát,
Hogy elhozta karácsony szombatját,
Jézus Krisztusnak születése napját.
Éljen!
(*Aranyosgerend, Szabados Lőrinc, 1906*)

Nagy örömmel dicsérjük az egeknek urát,
Ki meg adta érnünk e karácsony éjszakát.
Ki felemelte idvesség zászlaját,
Elküldötte hozzánk világ megváltóját.
Ki sok elcsüggedteknek nagy örömet hozott,
Annak dicső neve legyen mindig áldott.
(*Székelycsárd, Nagy László, 1934*)

Keresztyén testvérek, íme elérkezett
A legszebbik ünnepünk.
Ma született az Istennek fia
Ki a világot teremtette újra
Jézus születését e csillag jelzi
Maj a pásztorokat őhöz vezeti
Az a fényes csillag ma is ott fenn ragyog
Ma is énekelnek ott fenn az angyalok
Üjjünk mi is karácsony ünnepet
Mert a kis Jézuska nekünk is született.
(*Aranyosgerend, kézirat*)

Ma karácsony napja,
Nem kell nekem hagyma,
Egye meg a gazda,
Aki nekem adja.
(*Aranyosegerbegy, Péter Mária, 1933*)

Tudom, disznót jól öltetek,
Kolbászt, májost töltöttetek,
S ha engem nem részesítetek,
Több karácsonyt ne érjete.
(*Aranyosegerbegy, Nemes György, 1907*)

Karácsony estéje ma vagyon,
Mi is állunk ablak alatt a fagyon,
Adjon Isten bort, búzát eleget,
A pohárnak feneket, a bölcsőbe gyereket,
Hogy a sógor rengethesse eleget.
(*Aranyosegerbegy, Péter Károly gyűjtése*)

Egy kissé kikérem, hogy csendesség legyen,
Az ajtó előtt beszélni nem szégyen.
Mai nap az úton egy fazék káposzta,
S két nagy izmos gömböc a szívem megkapta.
Így indultam útnak egy tarisznya mákkal,
Tarka kakasoknak görbe tojásával.
Higgye el a gazda, egy forint zördül-e?
Vagy talán a lánya moslékosnak dúl-e?
Aki e verset a fülével hallgatja,
S az elmondottakat üresen bocsájtja,
Juttassa az Isten nagy-nagy gazdagságra,
Torda vármegyében pipepásztorságra.
(*Aranyosegerbegy, Péter Károly gyűjtése*)

Ma karácsony napja, senki sem tagadja,
Hogy a papnak is le van véve a kalapja.
Ne haragudj, gazda, hozz bort az asztalra,
Mi is itt maradunk az üres pohárra.
Ha üres zsebembe egy petákot nyomna,
S az üres pipába egy kis dohány volna.
(*Aranyosegerbegy, Péter Károly gyűjtése*)

Nem ke nekem hagyma,
Egye meg a gazda,
Aki nekem adta.
(*Székelycsárd, Újlaki Józsefné Puskás Anna, 1932*)

Hozd ki, gazda, hozd ki,
Amit akarsz adni,
Mellettem a kutyád
Meg akar harapni.
(*Torockószentgyörgy, Györke András, 1940*)

Hozd ki, gazda, hozd ki,
Amit akarsz adni,
Itt a kutyád,
Meg akar harapni.
Nálam egy bunkós bot,
Meg találom csapni.
(*Torockószentgyörgy, Veres Erzsébet, 1957*)

Adjon az Isten sok karácsonyi ünnepi napokat,
hogy ezt is tölthessék el erőben, egészségben. Szívemből
kívánom.
(*Torockószentgyörgy, Veres Erzsébet, 1957*)

Jegyzetek

- 1 Hagyj.
- 2 Eleséget.

[A köszöntőket Keszeg Vilmos: *Aranyösszék népköltészete* (Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2004) című kötetéből válogattuk.]

Székely András Bertalan |

Két nép interferenciái¹

Az

Interferenciák – román kötődésekkel Magyarországon című kutatásom az Államtitkárság által 2021 áprilisában kiírt és az ELTE Román Filológiai Tanszéke által elnyert pályázatra készült. A tanszéken működő *A magyarországi románok kultúrája* kutatócsoport tagjaként a szerző a kutatási terv szerint tíz mélyinterjút készített el 2021 áprilisa és augusztusa között olyan magyarországi értelmiségi személyiségekkel, akik vagy családi, vagy tevékenységi szálakkal kötődnek a románsághoz. Egy részük magyarországi román nemzetiségű, mások a születésük, iskoláztatásuk, munkásságuk során szoros kapcsolatba kerültek a románsággal, legtöbben maguk is tevékenyen részt vettek a két kultúra közötti közvetítésben.

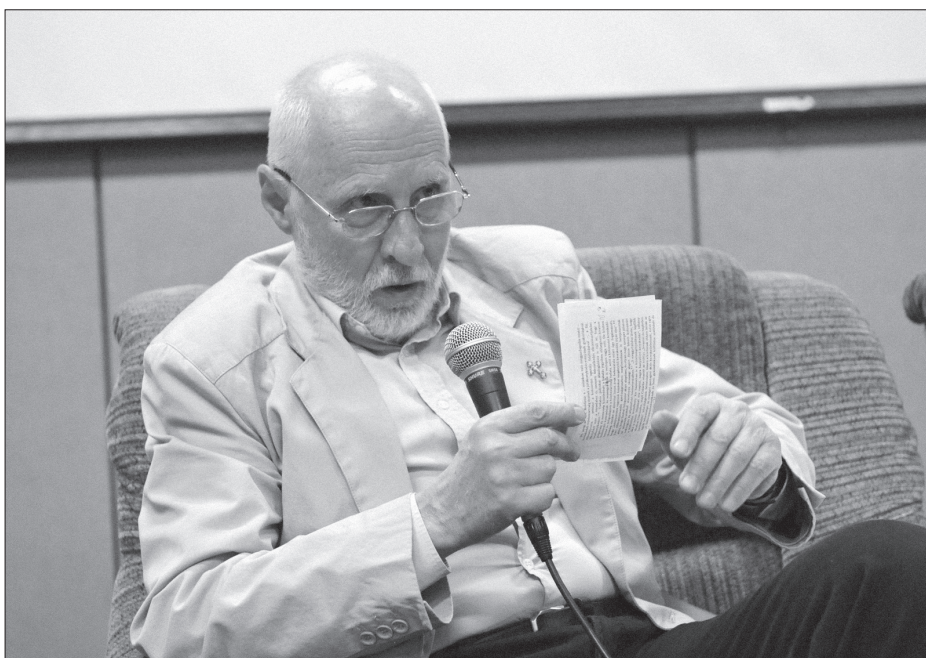
A magyarországi románság zöme őshonos nemzetiségként él Békés, Hajdú-Bihar és Csongrád megyékben, de szórványosan a fővárosban s az ország más tájain is megtalálható statisztikailag jelentős számú egyén és család. Az utóbbi évtizedek fejleménye, hogy nem kevesen az anyaországból is

ingatlant vettek a határ magyar oldalán, és életvitelszerűen ott élnek, nagy részük pedig onnan jár Nagyváradra, Aradra és más partiumi településekre dolgozni. Az első és második világháború után, napjainkig sokan menekültként vagy áttelepültként választották új hazájukul Magyarországot.

A kutatás egyaránt szolgálja a Magyarországon élő románság és az áttelepült erdélyiek identitása erősítését. A zömében elektronikusan, kisebb részt élőszóban készített – interjúk olyan jelentős személyiségeket mutatnak be, szólaltatnak meg, akik vagy őshonosak a határ menti magyar megyék egyikéből, vagy a mai Románia területén születtek, s az elmúlt évtizedekben települtek Magyarországra. Közös bennük, hogy ápolják a román vagy erdélyi/romániai gyökereiket és a maguk szakterületén öregbítették, öregbítik a közösségük s egyben mai hazájuk hírnevét. Legtöbbjük identitásában egyidejűleg van jelen a románsághoz, Romániához és a magyarsághoz, Magyarországhoz való kötődés.

A beszélgetések kitérnek a megszólaltatottak kibocsátó szűkebb-tágabb közösségeire, a hozzájuk fűződő, máig tartó viszonyára, és áttekintik a szakmai életút legfontosabb állomásait. Valamennyien az eddigi teljesítményük alapján méltóak a hazai és a romániai nemzetiség s egyben a többségi nemzetek megbecsülésére. A sokszínűség jegyében található közöttük történész egyetemi tanár, néprajzkutató, közigazgatási szakember, nemzetiségi önkormányzati képviselő/vezető, kulturális diplomata, költő, könyvtáros, képző- és táncművész és szociológus...

A pályázat célja szerinti identitásváltozást, adaptációs folyamatokat is feltárják a kérdező és a megkérdezettek a beszélgetések során. Az interjúalanyok a több évtizedes tevékenységükkel mindkét nemzet, mindkét ország kultúráját szolgálták, építették, építik a kultúrák, az irodalom és a művészetek, a tudományosság, a felsőoktatási intézmények és a közgyűjtemények

Miskolczi Ambrus. Forrás: <https://indafoto.hu/nemzetikonyvtar/>

Zsombori Erzsébet. Forrás: <https://bit.ly/32z1ZW7>

Papp Anna Mária. Forrás: oik.hu/
munkatarsaink

Lakatos Mihály. Forrás: <https://irodalmijelen.hu/> Dimény H. Árpád felvétele

közötti hidakat. Így az életútjuk és a népeink közötti együttélés különböző vonatkozásainak feltárása s reményeink szerinti későbbi közzététele erősíti a magyarországi románság és az erdélyi magyarság nemzetiségi azonosság-tudatát.

Az egyes mélyinterjúk nemcsak feltárják az adott interjúalany gyökereit, útnak indító közegét, hanem áttekintik a több évtizedes tevékenységét, az etikai alapállását, a két nép viszonyáról vallott nézeteit is. Így az interetnikus együttélés számos lényegi vonatkozására mutatnak rá, nem rejtve véka alá a história és a jelen neuralgikus pontjait, közös megoldásra váró kérdéseit sem.

Az egyes mélyinterjúk nemcsak feltárják az adott interjúalany gyökereit, hanem áttekintik a két nép viszonyáról vallott nézeteit is.

A következőkben a megkérdezettek egy-egy, a pályázatkírás szempontjából fontosnak érzett válaszát szeretném Önökkel megosztani:

A csak románul beszélő apa és magyar anya gyermeke, az aranyosgyéresi születésű *Aranyossy Groza Mária* balettművész családjában évtizedekig szinte csak románul beszélt, de a kolozsvári

Magyar Operában töltött évtizedek alatt viszonylag jól megtanult magyarul. A Ceaușescu-időszakban a saját bőrén érezte azt a nemzetiségi diszkriminációt, amit az a rendszer a magyar közösséggel és intézményeivel szemben gyakorolt. Emiatt is kényszerültek a Magyarországra való áttelepedésre. Budapesten, bár nem az oklevélnek megfelelő munkakörökben, de hasznosította román nyelvismeretét, ám némiképp a táncművészeti hivatásának is köszönhető tevékenységet is végezhetett. Egy jellemző részlet a vele folytatott beszélgetésből: amikor a kislányokájával a Duna-parti Nehru parkban voltak a játszótéren, „játék közben egyszer csak odajön Csongi hozzám, azt mondja, hogy azok a gyerekek nem magyarok. Kérdezem, honnan tudod, hogy nem magyarok. Más nyelven beszélnek – hívta fel a figyelmemet. Egyszer csak hallom, hogy az egyik gyermek szólítja az édesanyját, hogy: Mami. Rögtön tudtam, hogy románok. A kisebb gyermek elvett egy játékot Csongortól, és rászólt az anyukájára, hogy ne vegye ki a másik kezéből. Mire én válaszoltam neki románul, hogy az nem az övé, hanem közös, nyugodtan elveheti, majd Csongi keres egy másikat. Az anyuka tágra nyílt szemmel rákérdezett, hogy én tudok románul? Mondom: igen. Milyen jó érzés hallani, hogy valaki románul beszél – így az anyuka. Rákérdeztem, hogy honnan érkeztek. Kiderült, hogy aradiak, s már harmadik éve ide jönnek szabadságra. Semmi magyar

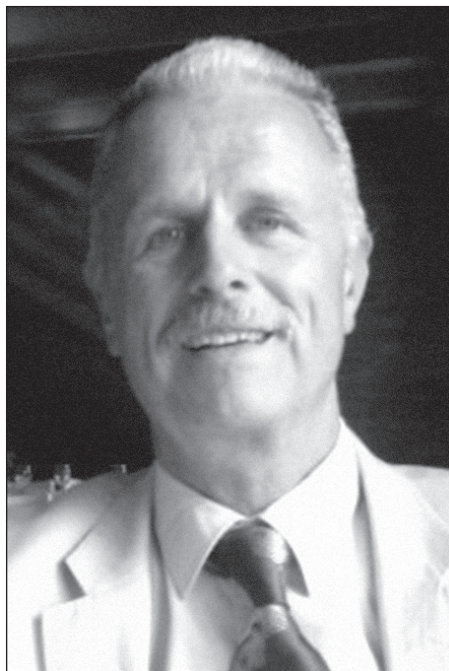
kötődésük, rokonuk nincs, ám olyan jól érzik magukat itt Magyarországon, hogy mindig ide utaznak. Megemlítette, hogy Aradon ugyanaz a helyzet, mint Kolozsváron, az idősebbek beszélik egymás nyelvét. Amikor Temesváron dolgoztam, magam is ezt tapasztaltam. Ők fiatalok, nem tudnak magyarul, ám a nagyobbik gyermeküket, a kislányt, ideutazás előtt elvitte a szomszéd nénihez, hogy tanuljon egy kicsit magyarul. Ez két román szülőtől figyelemre méltó.”

Balázs F. Attila költő, író, műfordító, könyvkiadó nem mindennapi életutat futott be. A marosvásárhelyi születésű alkotó Bukarestben románul végezte el a könyvtár-műfordítói szakot, és csikszeredai könyvtárosként végigdolgozott közel másfél évtized után házasság révén Pozsonyba telepedett. Ott magyar könyvkiadót és irodalmi folyóiratot alapított, vezetett. A világ legtöbb nyelvére lefordított kortárs magyar költő számos román és moldvai szerző írásait ültette át magyarra, az ő művei román nyelven is megjelentek. Egy válaszát szeretném idézni: „Az első, általam fordított román költők antológiáját a román írószövetség elnöke, Nicolae Manolescu irodalomtörténész válogatta. Aztán, ahogy egyre jobban megismertem a román irodalmat, már én választottam ki a lefordítandó műveket, azokat, amelyek közel állnak hozzám, amelyek megszólítottak. Sokszínű és gazdag a román irodalom, de manapság kevesebben fordítják, mint egykor. Ha az ember

Balázs F. Attila. Forrás: <http://www.erdelyimagyarok.com/profile/BalazsFAtila>

Székely András Bertalan. Kép: Sz. Opre Mária

Roxin Anna

kortársakat fordít, megvan az az előnye, hogy meg tudja kérdezni a szerzőt, ha valamiben nem biztos. Egy ideje nemcsak románról magyarra, hanem magyarról románra is fordítok (...) Szívesen csinálom, mert tudom, milyen öröm egy szerzőnek, ha idegen nyelveken jelennek meg a művei. Jó esetben a fordítónak és az olvasóknak is örömforrás egy-egy kiadott műfordításkötet.”

**„Ha szülővárosomat
kérdik, mindig zavartan
magyarázom, hogy
engem valójában három
szülővárossal áldott vagy
vert a sors...”**

Beke Mihály András újságíró, író, műfordító, kultúrdiplomata hétfalusi csángó asszonynak és a riport- és szépirodalmi kötetek jeles székely szerzőjének, Beke Györgynek a fiaként Bukarestben született s nőtt fel, ahol édesapja a magyar napilapnál dolgozott. Lírai vallo-mása a többes kötődés szép példája: „Ha szülővárosomat kérdik, mindig zavartan magyarázom, hogy engem valójában három szülővárossal áldott vagy vert a sors: a román főváros a fizikai születésem helye, szellemi szülővárosom Kolozsvár, gimnazista és egyetemi diákéveim városa, lelki szülővárosom pedig Sepsiszentgyörgy, ahol fiatal tanárként a csikóéveimet éltem.

És mégis! Meg kell vallanom, hogy az érzelmeim olykor csúful cserbenhagynak, hűtlenek hozzá. Néhány éve hosszabb időre visszarendelt a sors a román fővárosba dolgozni. (Évekig a bukaresti Magyar Kulturális Intézet igazgatójaként dolgozott – SZAB.) Ugyanabban az utcában volt a munkahelyem, amelynek az elején valaha és még most is ott állt a sarokház, amelynek emeletén volt hajdan nagyanyámék társbérleti lakása. Gyerekkorom délutánjait ott töltöttem, a leckéimet ott írtam, ahol a folyosón a szekrényben könnyedén megtaláltam nagyanyám gondosan mindig ugyanoda rejtett almás pitétjét; ahol első karácsonyestéimet töltöttem. A sarokházzal szembeni templom előtt gyakorta kaptam a gyászolóktól pománát, a mellette lévő kis utcában tanultam meg görkorsolyázni. A környék semmit sem változott, a sarokház földszintjén ugyanúgy postahivatal működött most is, mint gyerekkoromban, csak nagyanyámék lakásába költözött egy divatáruüzlet. Az utcát is ugyanaz a macskakő fedte, ugyanazok a házak szegélyezték, mint gyerekkoromban. A díszlet semmit sem változott. És néha, ha elsétáltam nagyszüleim háza előtt, rémülten vettem észre, hogy a világ öszszemosódik előttem: a bágyasztó nyári esti forróságban a macskakövek közül fölpárolgó emlékeim visszaszédítettek a gyerekkoromba. Otthon éreztem magam. A külvárosi árnyas sörkertekben, a mediterrán ég alatt, hajdani iskolám udvarán meg az Icoanei parkban, amely

semmit sem változott azóta, hogy mellette lakott nagy-nagy kisgyerekkori szerelmem – otthon éreztem magam. Bármennyire is tiltakoztam ellene, bármennyire is próbáltam valamiféle arisztokratikus közönybe menekülni: otthon voltam. Átkozódva, vergődve, káromkodva – otthon éreztem magam abban a városban, amely annyira idegen számomra. Mi tagadás, egyre szépülő koromban, mintha erősödne a kötődésem Bukaresthez... Rá kellett ébrednem, hogy a bukaresti magyar temetőben nyugvó nagyszüleim némi hűségre köteleznek.”

Lakatos Mihály író, műfordító, Magyarország sepsiszentgyörgyi Kulturális Intézetének a korábbi igazgatója Székelyudvarhelyen született. Mivel a bekerülésének évében a helyi tanítóképzőn csak román nyelvű tagozat indult, elvégezvén biztos, már-már anyanyelvi szintű tudásra tett szert románból. Ezt hasznosítva nemcsak szak-, hanem szépirodalmi fordításköteteket is letett az asztalra. Így vallott erről: „2009-ben fordítottam le Ioan Groșan »Vaslui megye a NATO-ra gyúr« című szatirikus regényét, 2010-ben Dan Lungu »Hogyan felejtünk el egy nőt?« című nagyszerű művét, míg 2014-ban Románia elnökének, Klaus Johannis úrnak a »Nagyszebentől az elnöki palotáig« című önéletrajzi kötete látott napvilágot a fordításomban. Mindhárom kötet neves budapesti kiadóknál jelent meg, és a visszajelzésekből ítélve a magyar olvasóközönség kedvezően fogadta

Martyin Emília. Forrás: <https://www.bekesmegye.com>

őket. Groşannak a bő vénájú humora minden felolvasáson, bemutatón nagy sikert aratott, különösen hogy a kortárs román irodalom napjainkban Groşan nevével fémjelzett, de egyébként nem előzménytelen humoros-szatirikus vonulata eddig nem volt jelen a magyar irodalmi köztudatban.

(...) Dan Lungu az ezredforduló környékén debütált, és a fiatal, kortárs román irodalom egyik legjelentősebb prózaírójává nőtte ki magát, akinek a műveit már számos nyelvre lefordították (...) Műveiben nem riad vissza a különböző rétegnyelvek intenzív használatától, a kortárs társadalom problémáit, visszásságait, erényeit és fogyatkozásait erős satirikus vénával és elgondolkodtató módon illusztrálja, míg kompozíciós technikája a legjobb szerzők közé sorolja (...) De novellákat, regényrészleteket is fordítottam és publikáltam még (...) Jelentős fegyverténynek tartom, hogy 2010 szeptemberében a *Nagyvilág* című világirodalmi folyóiratunk az én szerkesztésében és a kilencvenes nemzedékbeli barátaim közreműködésével szentelt egy külön lapszámot a kortárs román irodalomnak.”

Martyin Emília néprajzkutató, a békéscebai Munkácsy Mihály Múzeum néprajzi osztályvezetője a hazai román tudományosság és közélet kimagasló képviselője. Jómagam *A magyarországi nemzetiségek néprajza* kiadványsorozat főszerkesztőjeként egy évtizednél hosszabb munkakapcsolatban állok vele, hisz a román nyelvű alsorozatot ő szerkeszti. Szerencsésnek mondhatja magát, hisz muzeológusként szinte kezdetől fogva a saját nemzetisége tárgyi és szellemi néprajzával foglalkozhat. Ahogy elmondta, „a Magyarországon

élő román közösségek valaha jellegzetes népi kultúrával rendelkeztek, amelyet elhalványított a folyamatosan bekövetkező természetes asszimiláció, valamint a nyelvhasználat napjainkra drasztikussá váló háttérbe szorulása. A néprajzi kutatások fő célja ezeknek a még legalább az emlékezetben fellelhető megkülönböztető jegyeknek az összegyűjtése, leírása, feldolgozása, a különböző nemzetiségekkel való együttélésből következő változások bemutatása. A kezdetektől sürgősebb feladat volt a szellemi kultúra azon területeinek a feldolgozása, amelyek a nyelv elhagyásával a teljes eltűnésre vannak ítélve. Erre jó példát szolgáltatott a Hajdú-Bihar megyei településeken végzett kutatásaink, ahol már csupán néhány töredékét sikerült hangszalagra rögzítenünk például a valaha teljes hiedelemrendszernek (...) Én még sok néphagyományt megéltem, az volt a célom, hogy ezek fennmaradásában valamilyen formájában, a magam eszközeivel közreműködjek.” Emília a hazai román kutatóintézet és a román ortodox egyházi gyűjteménynek a megalapításában is oroszlánrészt vállalt, a Magyar Néprajzi Társaság nemzetiségi szakosztályának a titkára, sőt egy ideig megyei nemzetiségi önkormányzati elnök is volt Békésben.

A világon számos olyan nyelvmentési projekt zajlott/zajlik, amely pozitív eredményeket tud felmutatni.

Prof. em. dr. Miskolczi Ambrus történész, az ELTE Román Filológiai Tanszékének ny. vezetője hihetetlenül sokat tett kutatóként és egyetemi tanárként a két nép tudományosságának kapcsolatairól. A Marosvásárhelyt született, Széchenyi-díjas tudós nemcsak a soknemzetiségű Erdéllyel, hanem a román fejedelemségek és Órománia történelmével is foglalkozott, a Magyar-Román Történész Vegyes Bizottságnak is betölti az alelnöki tisztét. A számtalan mély és szellemes válaszából ezúttal a következőket szeretném a figyelmükbe ajánlani: „Európának nem ártana egy hős, Hunyadi Jánosban megtalálhatná, Mátyás pedig a könyv és a könyvtár iránti tiszteletre taníthatna. Na meg önmagunk megbecsülésére is, mert amikor Mátyás, akit dunántúli nyugat felé kacsintó nagyurak »oláh királyocskának« neveztek, megtudta, hogy a Don

mellékén még élnek magyarok, házába akarta őket letelepíteni.

1956 nyarán az 500 éves Hunyadi-évforduló alkalmával egy magyar és román kormányküldöttség ment Koszórúzni Gyulafehérvárra, Hunyadi János szarkofágjához. Amikor a delegátusok be akartak lépni a Szent Mihály-székesegyházba, a templom kapuja váratlanul feltárult, és Márton Áron teljes püspöki díszben köszöntötte a látványtól és a gesztustól meglepett és megrázott delegációt, majd kioktatta őket: »Személyével kapcsolatban a történetírók bizonyos kérdéseket vitatnak, de nem vitás, hogy az eszméket, melyeknek Hunyadi János kivételes hőse és képviselője volt, mind a két nemzet magáénak vallotta.« Márton Áron tanítása mélyen aktuális ma is. Nemes eszményekben kell egymásra találnunk, és nem pitiáner áskálódásokban.”

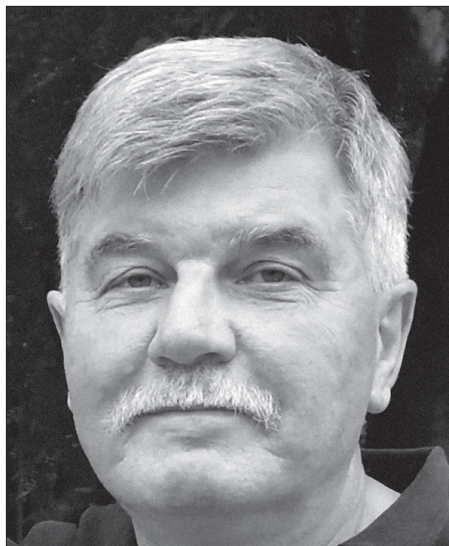
A szintén Maros megyei születésű dr. Papp Anna Mária tanár, könyvtáros, az Országos Idegennyelvű Könyvtár főigazgatója szintén otthonról hozta a két kultúra megbecsülését. Korábban román nemzetiségi referensként, nemzetiségi osztályvezetőként, utóbb az egész közgyűjtemény élén is az identitás, a nyelvi jogok érvényesülése fontos a számára. Ahogy megfogalmazta, „a nyelvvesztés visszafordítása igen érzékeny, számos buktatót magába rejtő folyamat. Azonban nem lehetetlen. A világon számos olyan nyelvmentési projekt zajlott/zajlik, amely pozitív eredményeket tud felmutatni. Mivel a nyelvmentés erőfeszítést, tanulást igényel, fontos, hogy a közösség megértse ennek a fontosságát, elkötelezze magát a projekt mellett, abban aktívan részt vegyen. Tudatosítani kell azt, hogy a nyelv felélesztése a legtöbb esetben, rövidtávon, ritkán hoz eredményt. Az esetek többségében minimum egy generációváltás szükséges ahhoz, hogy a pozitív eredmény megmutatkozzon. Figyelembe kell venni, hogy a nyelvvesztés is általában nemzedékeken átívelő, kedvezőtlen folyamat eredménye. Fontos, hogy az eredeti nyelvet az új generáció anyanyelvének tekintse, és legalább a közösségen belüli kommunikáció során használja.” A téma mélyebb megismerése, a személyes érintettség miatt is lényeges számára.

Roxin Anna közigazgatási szakember, a Belváros-lipótvárosi és a Fővárosi Román Önkormányzat elnöke a Kolozs megyei Szásznyíresen töltötte gyermek- és ifjúkorát. Áttelepülve, Roxin László magyarországi román író feleségeként évtizedek óta a román kultúraápolás munkása. Férje oldalán bekapcsolódott

Aranyossy Groza Mária. Aranyossy György felvétele

Beke Mihály András. Forrás: <https://bit.ly/3phUrij>

a művelődési és a nemzetiségi önkormányzati teendőkbe. Utalt rá, hogy „mindkettőnknek voltak román és magyar gyökereink. Szóval hasonló hajóban evezünk külön-külön, majd egy hajóban együtt, az egyik magyarországi románként, a másik romániai magyarként, de mindig egy közös célért tevékenykedtünk. Mindkettőnknek ugyanúgy fáj, ha a másikat bánították, legyen az román vagy magyar. Mindketten mélyen vallásos környezetből kerültünk ki, falun nőttünk fel, ismertük a falun élők nehézségeit, küzdelmeit, azt, hogy mit jelent nemzeti kisebbségként élni.” László 2007-ben bekövetkezett sajnálatos halála után Anna vette át a Budapesti Román Egyesület vezetését, rövidesen pedig a Fővárosi Román Önkormányzat elnöki posztjára is megválasztották. Elmondta azt is, hogy „a több tisztségből kifolyólag rám szakadt feladatokat teljes energiabedobással és kemény munkával végeztem. Ha végignézzük az elmúlt évek történéseit, a képzőművészeti kiállítások, jubileumi és koszorúzási ünnepek, szimpóziumok, zenei, irodalmi rendezvények, nyelvtanfolyamok, interetnikus programokon való részvétel, anyaországi, magyarországi, Békés és Pest megyei kapcsolatteremtések jelentették a tagsággal és a több szövetséges román nemzetiségi önkormányzattal, szervezettel közös munka állomásait.” A vezetése alatt szervezett programok, kétnyelvű kiadványok mind a román-magyar kulturális, szellemi és emberi kapcsolatok erősítését szolgálják.

Zsombori Erzsébet selyemfestő szintén Kolozs megyében, Bonchidán született. Otthoni reklámfestői munkája után 1987-től Magyarországon él, a saját

maga által kikísérletezett piktúrájával bejárta Európát és a tengerentúlt. Szépen nyilatkozott az élete különböző szakaszaiban a pályáját befolyásoló román alkotókról és az együttélésekről. Kötődéseit jól példázza az alábbi interjúrészlet is: „Erdély több kultúra találkozási helye: együtt éltünk, együtt énekeltünk magyarok, románok, székelyek, zsidók, örmények, svábok, szászok, cigányok, csángók... Karácsony Benő fanyar humora, Benedek Elek, a nagy mesemondó meséi, Kőrösi Csoma Sándor nagy utazása, Márton Áron emberi méltósága, a mezősegi táncok, a csángók dala, a székely kézművesség, Kalotaszeg varrottasai, a csíksomlyói búcsú, Blaga, Labiş, Eminescu, Arghezi és más kitűnő román költők versei, Enescu, Porumbescu zenéi nagy hatással voltak rám, és alakították a gondolkozásomat. Említésre méltóak számomra Bartók Béla erdélyi utazásai, amikor román és magyar népzeneket gyűjtött és azokat feldolgozta.” Nagy tisztelettel említette a baráti körükhöz tartozott Marius Tabacu román műfordítót, televíziós filmrendezőt, tanárt, zongoraművészt, a kolozsvári Filharmónia igazgatóját és Lucian Nastasă-Kovácsot, a kolozsvári Szépművészeti Múzeum vezetőjét, aki több kiállításának is helyet adott a közelmúltban.

Az utószóban maga az interjú készítője is vall mindazokról a kérdésekről, amikről a többi megkérdezett. Vallottam erdélyi magyar és örmény családi gyökereimről, a néprajzhoz és a nemzetiségkutatáshoz, a nemzetiségekkel való közizgazgatási foglalkozásomhoz vezető utamról, annak állomásairól. Szükségesnek éreztem a magam kutatói, tisztviselői, etikai ars poeticáját itt is

nyomatékosítani, miszerint „a nemzetiségekkel való több évtizedes foglalkozás megérlelte bennem már igen régen, hogy ezen a téren sem érvényesülhet kétféle mérce. Amennyiben jót akarunk a határokkal elszakított magyar testvéreinknek, s természetes módon szót emelünk az emberi és közösségi jogokért, ugyanolyan következetességgel meg kell értenünk a velünk együtt élő, őshonos népcsoportok gondjait, mentalitását, reflexeit, folyamatosan tennünk kell a kulturális, nyelvi önazonosságuk megtartásáért. Ahogy széttephetetlenül összetartozunk a külföldi magyarokkal, ugyanúgy sorsközösségben élünk a nemzetiségekkel, amelyek a szomszéd népek, országok nemzetrészei. Nem túl sokan vagyunk következetesek a fenti elv gyakorlatba átültetésében, az emberek inkább az egyik vagy másik oldalra húznak, kevésbé érzik át a másik fájdalmait és örömeit.” Leszögeztem azt is, hogy „amikor a nyugat egyre inkább feladja azokat az értékeket, amelyek Európában sok évszázada nyugszik, mi, akik megtapasztaltuk a négy évtizedes kommunista diktatúrát, sokkal épebb veszélyérzettel és reflexekkel rendelkezünk. Szeretnénk megmaradni nemzetnek, kereszténynek, a férfi és nő szeretetkapcsolatán alapuló család tagjának, egyenrangú kapcsolatokat ápolni úgy a nemzetrészeinkkel és a szomszédainkkal, mint a nyugattal és a kelettel (...) Létkérdés az összezárás, az összetartás a szomszédságban élőkkel, csak azt szabad keresnünk, ami összeköt, s nem azt, ami szétválaszt. Külön-külön gyöngeség vagyunk, együtt komoly erőt képviselünk, s megvan az esélye, hogy mi itt a Visztula, a Moldova, a Duna, a Száva és az Olt mentén leszünk az igazi európaiság átmentői egy jobb korba.”

A mélyinterjú elkészülte után a kutató – további forrás felkutatása révén – azokat, a jövőben kétnyelvű kötetben szeretné kiadni (valamelyik hazai vagy erdélyi kiadóval együttműködésben), amely fele-fele részben román s magyar nyelvű lenne. Így olvasóközönsége a határ mindkét oldalán lényegesen tágabb lehet, mintha csak egyik vagy csak másik nyelven jelenne meg. Köszönöm a figyelmüket.

Jegyzet

1 Az előadás a budapesti Miniszterelnökség Egyházi és Nemzetiségi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárságának *Nemzetiségek Magyarországon: nemzetiségi értékek megőrzése és továbbadása* című, 2021. november 5-i konferenciájára készült.

Ákosi Zsolt Attila

Surányi Miklós máramarosszigeti évei

Surányi Miklós a két világháború közötti időszakban számos prózai művet alkotott, az író nevét viszont határon innen és túl kevésbé ismerik. Az írótközösítették, műveit az államszocializmus időszakában szemérmesen elhallgatták, írásait lefoglalták, gondolatait felforgatónak, veszélyesnek tartották. Surányi és művei „illegalitásba vonultak”. Természetes, hogy ez így történt, hiszen már a korabeli baloldali sajtó is a fejére olvasta az előbbi „vádakat”, az 1945 utáni időszakban pedig Surányi „bűnössége” már megkérdőjelezhetlenné vált.

Ki tehát Surányi Miklós? Ha ma radunk a baloldali téziseknél, Surányi tehetségtelen tucatíró, „az ellenforradalom ütötte nagy íróvá. Politikai szereplése a kurzussal fonódik össze. »Hadi« ellenforradalmár ő, hangos és zabolázatlan múlttal, aki a baloldali író vitaestjére rendőrséget hív és »guruló rubelekre« figyelmeztet. A *Nemzeti Újság* vezércikkírója, a *Budapesti Hírlap* új atyja, patina nélküli, akut ellenforradalmár még mindig” – állították róla a *Korunk* 1930 júliusi számában, hogy aztán rávarrják a legsúlyosabb vétket: a nép ellensége ő, mert azt merészelt írni a rendszerről: „Bolsevizmus, azaz néhány felesleges ember, akik a háborúból nem tudtak üzletet csinálni, most a nyomorból és kétségbeesésből akarnak meggazdagodni.” Érthető, miért mellőzték tehát műveit a második világháborút követő reményvesztett időszakban.

Azóta eltelt pár évtized, változtak az idők, és vele együtt az emberek. Változott a narratíva is, ezzel egy időben kezdjük újra felfedezni a munkásságát. Habár Surányit azzal vádolták, hogy írásai naivak, vágyképekkel telítettek, és szinte kizárólag egy társadalmi rétegre összpontosítanak – a lecsúszott, elszegényedett nemesekre, a dzsentrikre –, mégis kora egyik fontos írója

lehetett, olyan irodalomtörténeti személyiség, aki hatást gyakorolt a kortárs irodalomra személyiségén, kisugárzásán keresztül. Lehet, hogy óriási jelentőségű művet nem alkotott, de állandó pesti jelenléte az első világháború után ismertséget és elismertséget hozott neki.

Az író konzervatív világfelfogását liberális gondolatok is jellemezték, ugyanakkor Surányi ódzkodott az 1918–1919-es évek forradalmi radikalizmusától, amelyet a magyar nemzetől idegen hatásra történt eltévelyedésnek tartott. Ez volt az oka annak, hogy megértette, honnan fakad a dzsentrik, és általában az arisztokraták nemzeti idealizmusa, és bírálta szűk látókörű, az új időkhöz igazodni képtelen felfogásukat. A munkáiban művelődéstörténeti vonatkozású szövegeket fedezhetünk fel, a kor művelődéstörténeti viszonyainak taglalásával találkozhatunk.

Tehetséges újságíróként, és talán nem túlzás azt állítani: tehetséges íróként állandó résztvevője volt az irodalmi rendezvényeknek, köröknek. Jó példa erre a Dohány utca 76. szám alatti Otthon Kör, ahol olyan személyiségek fordultak meg, mint József Attila vagy Móricz Zsigmond.

Életrajzi adatai szerint Surányi Miklós 1882-ben született a Baranya megyei Felsőmindszenten, gazdatiszti családban. Pécsett a ciszterci rend nagymúltú – Nagy Lajos király nevét viselő – gimnáziumában tanult, szinte egy időben Babits Mihállyal. A *Pécsi Közlönyben* Sigma aláírással egy amerikai művésznő¹ szerepléséről írt cikket, amelyről utólag Brisits Frigyes a *Napkeletben* azt írta: „...a vidéki lapokban szokatlanul feltűnő költőiséggel és művészettel megírt”² vélekedés volt. Még Pécsen tartózkodott, amikor megjelent első verse az *Egyetemi Lapokban*, de jogi tanulmányai végén hamarosan a fővárosba költözött, ahol 1903-tól a *Magyarország*

Az író konzervatív világfelfogását liberális gondolatok is jellemezték, ugyanakkor Surányi ódzkodott az 1918–1919-es évek forradalmi radikalizmusától.

A Magyar Írók Egyesülete szervezésében a budapesti Dohány utca 76. szám alatti Otthon Kör adott helyet 1930-ban a MórícZ Zsigmond és Surányi Miklós tiszteletére rendezett vacsorának.

Kép: Fortepan/Magyar Bálint

parlamentari tudósítója lett. 1908-ban került Máramarosszigetre, ahol előbb vármegyei allevéltárosnak választották, majd a főlevéltárosi és a megye főispáni titkári tisztségét egy időben töltötte be. Máramarosszigeten 1909-től a helyi *Máramaros* című hetilap szerkesztője lett, irodalmi esteken saját és más szerzők műveit olvasta fel, gyakran látogatott el színházi előadásokra. Szerette a várost, jól érezte magát a megyeközpont hangulatos utcáin, éttermeiben, könnyen és gyorsan barátkozott. Surányi egy-kettőre népszerű figurája lett a máramarosszigeti kulturális életnek, szavaira felfigyeltek, munkáját nagyra értékelték. A kor helyi politikai elitjével szoros kapcsolatot ápolt, talán ennek is köszönhető titkári kinevezése a főispáni hivatalba. Máramarosszigeti tartózkodása évtizedében mély barátságot kötött Szamolányi Gyula költővel, akivel azután is élénk levelezést folytatott, hogy Budapestre költözött. Surányi és Szamolányi nemcsak költőtársak, barátok voltak, hanem vetélytársak is a szerelemben. Mindketten ugyanannak a lánynak udvaroltak, név szerint Filep Mária Annának, vagy ahogy szólították: Pannának. Panna eleinte nem tudott dönteni a két férfi érdeklődése és szerelme között. Mindketten állhatatosan csapták a szelet a lánynak, aki végül Szamolányit választotta, vagy talán helyesebb azt mondani, hogy Surányi lépett tovább. Erről az időszakról Panna az író halálának napján írt naplójába: „...Valamikor azt hittem, szeret engem Surányi annyira, hogy elvesz feleségül – de Zseni, a (későbbi?) felesége nagyobb

erővel tudott rá hatni, mint én –, elengedett engem. Kár – ha akkor én erőszakosabb vagyok és Surányi erősebb akarató –, ma én lennék a felesége...”⁴

Más személyiségekkel is baráti viszonyt ápolt, mint például Szongoth Miklós költővel, aki a századforduló után tevékenykedett, és 1918 után a két világháború közötti időszak máramarosi magyar nyelvű művelődésének jelentős alakja volt. Csakúgy, mint mások, polgári foglalkozása mellett Szongoth – a városi pénztár alkalmazottja volt – verseket írt, méghozzá olyan ügyesen, hogy kortársai a „Dalos” jelzővel illették. Egy alkalommal a már Pesten lakó Surányi kisegítette lakást kereső pályatársát, a fiatal Szongoth Miklóst, és rövid ideig házában biztosított számára „kosztot és kvártélyt”. Erre Surányi egy Szamolányinak címzett levelében utalt, ahol a következő szavakkal méltatta vendégét: „Az a fekete örmény, ki nálam lakott, mikor jöttél. Nagyon kedves fiú.”⁵

A *Máramaros* szerkesztőjeként Surányi számos ponton érintkezett a helybeli kulturális élet alakjaival, személyesen ismerte Krüzselyi Erzsébetet, Hollóssy Simont, Plány Ervint, Ferentzy Mártát, Halmi Bódogot⁶ (aki különben Juhász Gyula legközelebbi szigeti barátja volt). Nagyon szerette a munkáját, és nagyon megszerette a várost. Hiába volt azonban az a sok szoros barátság a helyi értelmiséggel, hiába volt hálás mindazért, amit itt tapasztalt... nem volt maradása. Surányi az első világháború végén költözött fel Pestre, ahol már ismert újságíróként üdvözölhették.

Indulása előtt így búcsúzott a szigetiek-től: „...szeretlek titeket, szeretem a várost, de nincs maradásom. Független... akarok lenni, hogy nyugodtan dolgozhassam föl azt, ami bennem forr.”⁷

A háború idején gyakran fordult meg a fővárosban, ahol *A trianoni páva* (1916) és a *Szent hegy* című regényei jelentek meg. Előbbit a *Hét* című lap közölte, míg utóbbit az Akadémia Péczely-díjat odaítélő bizottsága kiemelkedő elbeszélő munkaként értékelt, a kor erkölcsét zavaró erotikus tartalma miatt azonban nem javasolt jutalomra. A fővárosból is hatással volt a máramarosszigeti kulturális életre, hiszen számos ismeretsége révén koordinátora volt a helyi magyar nyelvű kulturális megnyilatkozásoknak. Ezt támasztja alá egy olyan levélrészlet, melyet szintén kedves barátjának Szamolányinak címzett: „Mindössze egy embert sikerült megnyernem: Kosztolányit, aki most a »Világ« munkatársa. Szívesen lemegy, csak lépj vele érintkezésbe levél útján, a kommunikációt is közli (...) Ady, mint Papp Viktor mondja, újabban nem kapható semmiféle felolvasásra, (...) Csáth Géza pedig orvosi teendőivel van elfoglalva.”⁸ A levél rávilágít arra a szervezői tevékenységre, amelyet a távolból is hatékonyan folytatott az író, ugyanakkor annak a szoros barátságának is újabb bizonyítéka, mely az író Szamolányihoz kötötte.

Surányi 1917-től a Petőfi Társaság tagja lett, utóbb a Kisfaludy Társaság szintén felvette tagjai közé Surányit, elismerve munkásságát.

Surányi 1917-től a Petőfi Társaság tagja lett, vagyis olyan elit irodalmi társaságba került, amelynek többek között Herczeg Ferenc, Pekár Gyula, Babits Mihály, Gárdonyi Géza, Gulácsy Irén, Jankovics Marcell, Mikszáth Kálmán, Reviczky Gyula és Móra Ferenc is tagja volt. Utóbb a Kisfaludy Társaság szintén felvette tagjai közé Surányit, ezzel elismerve munkásságát. 1918-ban jelent meg harmadik regénye, a *Kantate*, amelyben mintegy megjósolta és szuggesztív képekkel szemléltette a Nagy Háború következményeit: „Amtmann bácsi vénasszony módjára siránkozott. – Nem hallgattak rám! Pedig én harminc esztendő alatt ötvennégy memorandum figyelmeztettem az uralkodókat és a minisztériumokat, hogy ha

A Királyi Törvényszék Máramaroszigeten 1907-ben. Kép: Fortepan / Magyar Földrajzi Múzeum / Erdélyi Mór cége

nem csinálják meg az örök békét, összedől a világ. De nem hallgattak rám. És mi lett az eredmény? Lám, most itt van. Az egész világ összedől, és felfordul minden. Elfogyott a jókedv, a becsület, az erkölcs és az erő. Vége a népek, emberek, emberi lelkek régi szép szolidaritásának. Ez a vízőzön. A legmagasabb hegyeket, a trónokat és a trónokon ülő bálványokat tízkönyöknyire elborítja a vízőzön szennyes hullámáradata. Semmi sem marad meg, csak az én. Az ego. A szubjektív ember árva, szomorú, magára hagyott önzése.” Surányi, az ismert író ebben az évben (1918) kérte nyugdíjazását, és Budapestre költözött, ahol aztán az irodalomnak szentelte életét.

Legnagyobb sikerű regénye, A nápolyi asszony 1924-ben jelent meg Budapesten, és ez végre meghozta számára a Magyar Tudományos Akadémia Péczely-díját.

Legnagyobb sikerű regénye, *A nápolyi asszony* 1924-ben jelent meg Budapesten, és ez végre meghozta számára a Magyar Tudományos Akadémia Péczely-díját és vele együtt az országos elismerést. A regény népszerűségét jelzi az a tény, hogy pár éven belül ötször nyomtatták ki. A következő évben (1925) a Nemzeti Színház mutatta be egyik

drámáját, *A halhatatlan embert*, majd újabb három regényt jelentetett meg: *A szörnyeteg* (1926), *Noé bárkája* (1928), *Csodavárók* (1929). Élete vége felé újabb fontos művekkel jelentkezett. Előbb 1934-ben az *Aranybástya* című színművel szerzett újabb elismerést a Magyar Tudományos Akadémiától, majd hozzáfogott egy nagyszabású életrajzi regény megírásához. A Széchenyi István életét feldolgozó eposzi műnek azonban csak az első részét készíthette el. Ez is elég volt ahhoz, hogy hatalmas vitát robbantson ki a magyar irodalmi és közéletben. Az *Egyedül vagyunk* ugyanis Széchenyi szenvedélyes szerelmét írja le sógornője, Karolina iránt, ami rendkívül kényes témának számított.

Az írói hivatásról egy azonos című cikkben értekezett, melyet a *Máramaros* című hetilap 1928 februárjában közölt. Surányi szerint az „író a legszánandóbb és leggyámoltalanabb teremtmény minden teremtnyek közül”, kinek „két lelke van. Az egyik a külvilág számára, a másik titokban a saját használatra”. A művészek lelkét szerinte a következők jellemzik: naivítás, feminin érzékenység, gyermekes fantázia és zsarnoki önzés. Surányi úgy véli, az író nem úri passzióból ír, hanem belső késztetésből: „Művésznak lenni: nem is passzió, nem is kenyérkereset, hanem lelki kényszer, megalázkodás. Mártírság. A lelki exhibicionizmus egy magasztos, de fájó esete. Szent örület... alázatos és könnyes mutogatása legbensőbb énkünknek, meggyónása bűneinknek, szomorúságunknak és titkos vágyainknak.” Ugyanakkor megállapítja, hogy az író

munkája „szörnyű erőfeszítés, küzdelem a formával, az anyaggal, a nyelvvel, valóságos favágó munka, csupa ve-rejtek, tépelődés, kísérletezés – amíg a művész csak félig-meddig meg nem valósítja azt, amit meg akar valósítani. Az olvasó azt hiszi, hogy teremteni éppoly gyönyörűség, mint kész remekművet élvezni, vagy kritizálni. Hát ez a laikusok legelemibb tévedése.” Ugyanitt Surányi megemlíti azt is, hogy: „Arról lehet vitatkozni, hogy a művészet, irodalom célja az emberek szórakoztatása, de hogy az író, vagy művész szórakozik-e alkotás közben, arról éppen úgy nem lehet beszélni, mint hogy szülés közben szórakozik, vagy szenved-e az anya.” Szerinte az írói alkotásnak két fázisa van: az elsőben megjelenik az isteni szikra, az elgondolás, a lángész delíriumos álma, és csak a másodikban ölt formát az elképzelés, vagyis megtörténik a kivitelezés, a szent mesterember gyötrelmes erőlködése. A laikusoknak „a kész remekmű öröktől fogva valónak látszik, isteni ajándéknak, megvalósult álmoknak, egy ihletett pillanat művének, amelyet odalehelt a térbe valami túlvilági szellem”,⁹ pedig mennyi erőfeszítés árán készül el a végleges változat, azt csak az író tudja. Mindezt nem panaszképpen említi meg, hiszen pontosan tudja, hogy a művésznek nincs más útja, mint kiállni az utcasarokra, és a lelkét mutogatni annak, akit ez érdekel.

Jegyzetek

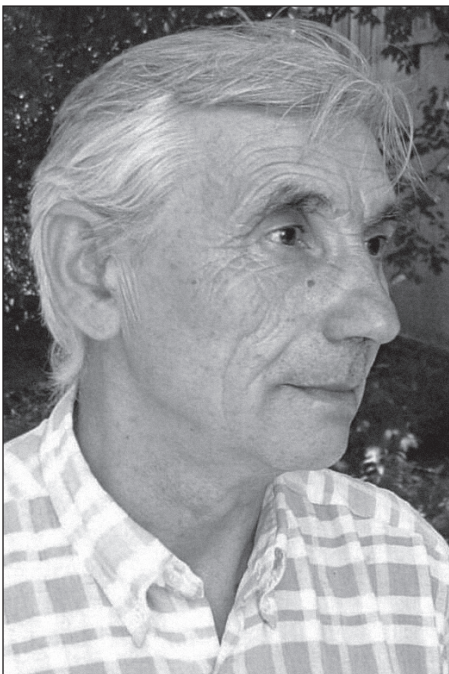
- 1 Valószínűleg a korban ismert és népszerű Isadora Duncan amerikai táncosnőről lehet szó.
- 2 Brisits Frigyes: Surányi Miklós. In: *Napkelet*, 1936. 10.
- 3 Szerk. megjegyzése.
- 4 Szamolányi Panna naplója, 455. lap, II. oldal. In: Szamolányi Gyula hagyatéka.
- 5 Surányi Miklós aláírásával ellátott levele, amelyet Szamolányi Gyula költőnek címzett. In: <http://galeriasavaria.hu/termekek/reszletek/gyujtemeny/264350/Suranyi-Miklos-autograf-levelei-Szamolanyi-Gyulahoz/>.
- 6 Krüszelyi Erzsébet költő, Hollóssy Simon, Plány Ervin és Ferentzy Márta festők, míg Halmi Bódog ügyvéd, járásbíró, jogi szakíró és irodalomkritikus volt.
- 7 Az író halálát követően megjelent, alá nem írott cikk: Surányi Miklós. In: *Iza*, 1936. június 28. 2.
- 8 In: <http://galeriasavaria.hu/termekek/reszletek/gyujtemeny/264350/Suranyi-Miklos-autograf-levelei-Szamolanyi-Gyulahoz/>.
- 9 Surányi Miklós: Az író hivatása. In: *Máramaros*. Máramaros eredeti tárcája. Máramarosziget, 1928. február 12. 2.

Boros Ernő

Egy könyvben két könyv

Bátran leszögezhetjük: ez a kötet sokkal többet nyújt olvasóinak annál, mint amennyit a címe „ígér”.

Dr. Karácsonyi Károly

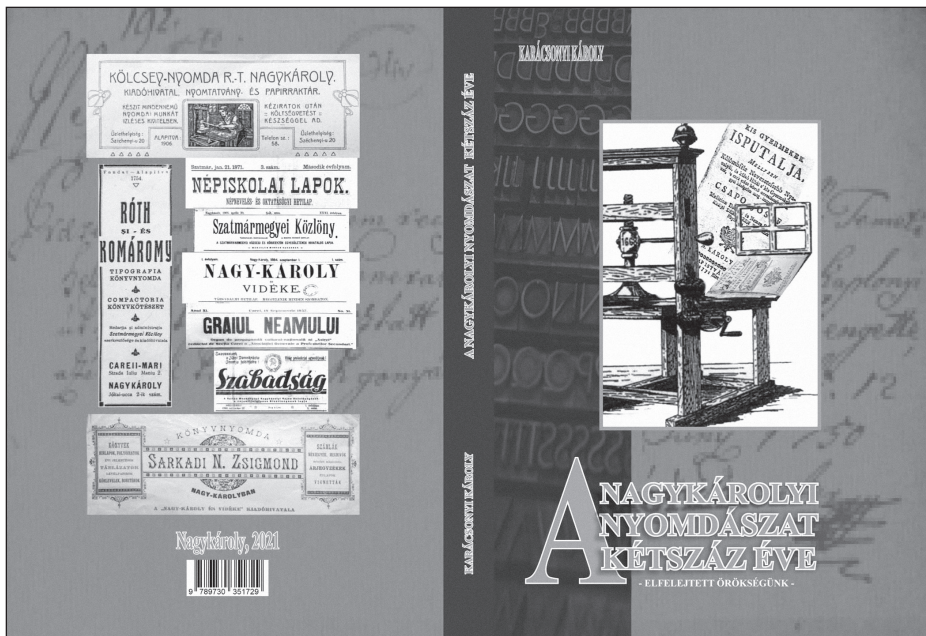
Karácsonyi Károly nagykárolyi/németországi természettudományi író legújabb, immár a 21. könyve hézagpótló munka.* Olvasása közben több kellemes meglepetés ért. Ami azért érdemel külön említést, mert annak ellenére történt így, hogy jól ismerem a szerzőt, hosszú ideje tisztelem szorgalmáért, a tudományos munkához való példamutató hozzáállásáért, alaposágáért, szakmai igényességért, egész munkásságáért. Következésképpen az új könyve – bár tőle szokatlan tematikájú – megjelenése előtt alaposan dokumentált, a választott műfaj követelményeinek mindenben megfelelő, rendkívüli precizitással megírt tudományos munkára vártam. Hasonló színvonalúra, mint a *Flora și vegetația județului Satu Mare* című dolgozata, amellyel Karácsonyi Károly a természettudományi tárgyú szakkönyvek kategóriájában 1996-ban elnyerte a Román Akadémia díját. Minőségileg, a téma mérnöki pontossággal való kidolgozását illetően azt kaptam, amire korábbi tapasztalataim alapján számítottam. De nem „csak” azt, nem „csak” annyit. Már a tartalomjegyzék áttekintése is kellemes meglepetést hozott. Ebben ugyanis egyebek között a következő két fejezetcímre bukkantam: *A nagykárolyi nyomtatványok jegyzéke*, illetve *Nagykárolyi újságok*. A megfelelő oldalakat fellapozva azt tapasztaltam, hogy a kiadvány nem csupán a nagykárolyi nyomdászati történetét ismerteti. 92 oldal terjedelemben közli szám szerint 653, Nagykárolyban 1755 és 1952 között megjelent könyv és „rövidebb nyomtatvány” jegyzékét – ezek közül 144-hez illusztrációt is mellékelve. 65 oldalon listázza az 1871-től napjainkig Nagykárolyban nyomtatott vagy valamilyen más módon a városhoz köthető újságokat, folyóiratokat és „hasonló jellegű kiadványokat” – összesen 71 sajtóterméket, amelyekhez 58 esetben (elsősorban) fejléc-reprodukción is közöl. Ráadásul dr. Karácsonyi Károly könyvében a nagykárolyi nyomtatványokat és újságokat bemutató fejezeteket további két hasonló tárgyú fejezet követi.

A kiadvány 20 oldalon az 1792-től Nagy-károlyban nyomtatott iskolai értesítők 33 reprodukcióval illusztrált jegyzékét ismerteti. További 14 oldalon pedig a Nagykárolyban nyomtatott „különböző jellegű aprónyomtatványokat” listázza – ezt a fejezetet 14 reprodukcióval teszi szemléletesebbé.

Bátran leszögezhetjük: ez a kötet sokkal többet nyújt olvasóinak annál, mint amennyit a címe „ígér”. Nem csupán a Nagykárolyban működött nyomdák történetével ismertet meg, hanem egyben a városban megjelent kiadványok enciklopédiája is! Tulajdonképpen egy könyvben két könyv, hiszen a nyomdákat működtető nyomdászok, illetve a nyomdai termékek (könyvek, újságok stb.) szerzői legalábbis napjainkban már eltérő foglalkozást űznek, a nyomdászati végtermékei éppúgy önálló életet élnek, mint a különböző műhelyekből, gyárakból kikerülő más árucikkek.

Számomra kellemes meglepetéssel szolgált az a mód is, ahogyan a tudós szerző a nagykárolyi nyomdászati kétszáz évével ismerteti meg az olvasót. A tudomány a tények minél pontosabb közlésére összpontosít, ezért nyelve gyakran úgy mond „száraz, színtelen”. Karácsonyi Károly – miközben formailag és tartalmilag is eleget tesz a tudományos igényű ismeretközlés követelményeinek – helyenként figyelemfelkeltő történetek, kevésbé ismert, de a szélesebb olvasóközönség érdeklődésére is számot tartó információk beiktatásával teszi a laikusok számára könnyebben „emészthetővé”, vonzóbbá az egyebekben szigorúan tudományos egyenruhába öltöztetett mondanivalót. Szemléltetésképpen íme néhány ilyen, az érdeklődés felkeltését-ébredését segítő részlet a könyvből.

„A nyomtatás 1754 őszén beindulhatott Nagykárolyban. (...) Röviddel a munka megkezdése után egy feljelentés miatt (...) huzamosabb időre le kellett állítani.” Az ok: Rácz Demeter, a gróf meghatalmazottja az ábécés-könyvek és katekizmusok nyomtatását anélkül kezdte meg, hogy a nyomda

működéséhez szükséges császári engedély megérkezett volna. „Megjelent a nyomdában Gerstocker Antal mezőfényi plébános, kerületi alesperes, aki vehemensen tiltakozott a nyomtatás engedély nélküli beindítása ellen. Haragjának fő célpontja Rácz Demeter volt, aki szorgalmazta a református vallású tipográfusok munkájának megkezdését. (Gerstocker – B. E.) Végzőként kijelentette, hogy ő a károlyi nyomdát mindenképpen elpusztítja.” A mezőfényi plébános részben félretájékoztató levelet írt Barkóczi Ferenc egri püspöknek. Utóbbi Rácz Demeternek címzett válaszlevelében azt közölte, hogy megbízást adott Gerstocker alesperesnek, miszerint „nem csak a kóbor nyomdászát a merészelt nyomtatástól komolyan és hathatósan eltiltsa, hanem bármit nyomtatott ekkorig, sőt még betűit is elkobozza és ugyanazon alesperesnek őrizet alá adja”. A továbbiakban Károlyi Ferenc gróf Mária Terézia császárnőtől megszerzi a nyomda működéséhez szükséges engedélyt, így a helyzet rendeződik. Azonban „a nagy-károlyi nyomda szinte egy évig kényszerűsünetet tartott”.

Az eset kapcsán arról is első kézből értesülünk, hogy több mint kétszáz évvel ezelőtt, az első helyi nyomdával együtt a cenzúra is megjelent Nagykárolyban. „A Pozsonyban székelő magyar királyi helytartósági tanács 1755. november 10-én tartott ülésén kiadott rendeletében arra szólítja fel Károlyi Ferenc grótot, hogy a Nagykárolyban kinyomtatott könyvek három példányát küldje be, valamint a privilégiumban foglalt helyi cenzúrára vonatkozó

rendeleteket haladéktalanul tartsa be. Az itt nyomtatott világi tárgyú könyvek cenzorának Szatmár megye jurátusát, Zanathy Józsefet nevezik ki. A teológiai jellegű nyomtatványok megvizsgálására gróf Barkóczy Ferenc egri püspök 1755. november 26-án kelt levelében a nagykárolyi kegyes tanító rend házfőnökét, Csankay Jóbót jelöli meg. Emellett még egy világi cenzort is kineveztek, akinek a neve a korabeli aktákban nem maradt fenn.” Barkóczy püspök levelében szigorú utasítást ad: „Jóváhagyás nélkül egyetlen lapocskát sem engedjenek kinyomtatni.”

Ugyancsak Nagykárolyhoz köthető eset is bizonyítja, hogy már több mint kétszáz évvel ezelőtt akadtak, akik érdemtelen babérokhoz jutás céljából megpróbálkoztak a plagizálással. Vetssei P. István *Magyar geográfia* című, 1755-ben Nagykárolyban kiadott, 451 oldal terjedelmű, az ismert világrészekről számos közhasznú adatot közlő könyve annak idején szép sikert aratott. Csak hogy később kiderült: valójában nem az önmagát szerzőként feltüntető Vetssei műve. Hanem egyik volt sárospataki professzora, Csecsei István latin nyelvű „diktandójának” a magyar fordítása...

A magyar nyelvű földrajzi szakirodalom egyik úttörő jellegű munkájának a megjelentetése szintén Nagykárolyhoz köthető. Szatmárnémeti Pap István *Magyarország versekben való leírása...* című könyvecskéjét sokáig az ezzel foglalkozó szerzők az első nagykárolyi nyomtatványnak tartották. Karácsonyi Károly alapos utánajárással kideríti, hogy ez valójában nincs így, az viszont

igaz, hogy ez az első magyar nyelvű nyomtatvány Nagykárolyban. E könyvecske első része a 18. század közepén ismert négy földrészt mutatja be (ekkor Ausztráliát még kevéssé ismerték), mégpedig a következőképpen: Európa kontúrját egy szűzlány alakjához hasonlítja, majd vázolja az ennek testén található országok helyét. Idézet a versből: „A Geographusok egy szűz formájára / Európát l' írták, gyémánt oltárára / Vég Portugáliát nyomták homlokára / Szép Spanyol Országot fényes ortzájára. // Arany almás melyén Frantiáks a nyakán / Németek, Lengyelek szép kartsú derekán / A Magyarok pedig fellyül jobb-ágyékán, / Mulatnak Törökök e szűznek hátulján. // Jobb kezén Olaszok, balon Brittanusok / Tánczoknak sokféle nemzetek: Angelusok; / Két honallja alatt Belgák, Helvétusok / Szorongnak mivel ott sokak a lakosok; Három ország ült fel térde kalátsára: / Dánia, Svetia és Norvég határa / Muszkák szoknyájára ragadnak s' lábára, / Ne tágíts e' szűzön; jutsz Magyar-Országára”.

A továbbiakban, miután utóbbi országnak több strófát szentel, végül két versszakban szülőföldje, Szatmár vármegye kincseit ecseteli: „Betsüld Etsed táját bővös halairól / Erdődöt, Bélteket kedves borairól: / Ezeknek határát makktermő fáirol.”

Miután e strófák egy részét a *Pikáns Lapok* című korabeli kiadvány is megjelentette, szerzőjük talán nem véletlenül ajánlotta munkáját az akkori egyik cenzor fiának...

**Karácsonyi Károly
könyvében több,
általános műveltségünk
gyarapítására,
a helyi lokálpatrióták
büszkeségére alkalmas
információt találunk.**

Karácsonyi Károly könyvében több, általános műveltségünk gyarapítására, esetenként a helyi lokálpatrióták keblének duzzasztására alkalmas információt találunk. Lássunk példákat erre is. (A nyomdászati terén – B. E.) „Nagykároly mintegy évszázaddal megelőzte a környékbeli, később megyeszékhellyé lett városokat is.”

„A földrajzi témájú nyomtatványokhoz hasonlóan az egészségüggyel kapcsolatos itteni kiadványok is úttörő jellegűek, ugyanis Nagykárolyban előbb

NAGY-KÁROLY.

Ma Hétfőn Május 9-én 1836.

NEMZETI SZINÉSZ TÁRSASÁGUNK ÁLTAL
elő adatik:

A Z A R A N Y I D Ő.

Dallos Vig Játék 3. Felvonásban.

*****

S z e m é l y e k:

Dan Gonsalvo, Spanyol Admirál	--	--	I. Török
Fernando, a Fia	--	--	Id. Török
Inkle, Angol Kereskedő	--	--	Szakfy
Pedrillo, Szolgája	--	--	Hubay
Ali, Amerikai Inkás	--	--	Szabó
Azor)	--	--	Almásy
Zerim) Bjai	--	--	Arany
Jarikh, Leánya	--	--	Victoria
Melva, Barátnéja	--	--	Anna
Stéli, rabokkal kereskedő	--	--	Polonyi
1-és)	--	--	Katona
3-dik) Vademberek	--	--	Patay
Matrózok.			

B e m e n t i d r.

Első Hely 20. nr. --- Második 25. nr.

Kezdete 8-órával.

Az 1836-os nagykarolyi színelőadásra Arany János közreműködésével készült plakát, amelynek tanúsága szerint Az arany idő című darabban a költő Zerim szerepében léphetett fel

jelentek meg magyar nyelvű orvosi könyvek, mint Pesten vagy Budán.”

„Károli Gáspár szülővárosában, Nagykárolyban és környékén néhányan ma is úgy vélik, hogy az általa fordított bibliának (vagy ennek egy részének) is volt a XVIII. században itteni kiadása. Ez a feltevés nem nyert bizonyítást.”

„Szatmárnémeti Pap István (1715–1775) az első nagykarolyi nyomdász, aki meghatározó szerepet játszott a szóban forgó intézmény beindulásában, valamint abban is, hogy a rábízott nyomda a legjobb korszakát működésének első szakaszában érje el.” Fiatalkorában külföldön is diákoskodik, „1747-ben Heidelbergben, majd 1749-ben a németalföldi Groningenben tanul. Ekkor értesül arról, hogy a svájci Bázelen tevékenykedő Rudolf Imhof

nyomdász hajlandó lenne elkészíteni a magyar nyelvű Biblia kis méretű, ún. kézi kiadását. Szatmárnémeti Pap István Svájcba költözik, és 2000 példányt rendel. Ugyanakkor megírja hozzá az előszót, valamint diáktársával, Török Ferencsel elvállalják a komoly szakmai tudást igénylő szövegkorrektúrát is. (...) tulajdonképpen ez a Károli-Biblia egy újabb javított kiadása.” Ennek megfelelően címlapján a két diák nevének kezdőbetűi – „Sz. N. P. I. és T. F.” – is fel vannak tüntetve.

Ezeket a tudományos szöveget emberközelibbé, színesebbé varázsoló részleteket az olvasásához való kedvcsinálásként emeltem ki a műből. Karácsonyi Károly könyvének a nyomdászatról szóló része természetesen elsősorban tények, adatok, ismeretek tárháza. Miután a szerző külön fejezetet

szentel a történelmi háttér felvázolásának, legértékesebb szellemi nyereségként egyebek között a következőket tudhatjuk meg belőle: az utóbbi két-száz évben pontosan hol indultak, illetve mennyi ideig működtek nyomdák Nagykárolyban; a szóban forgó tipográfiákban kiknek az anyagi támogatásával, név szerint kik, honnan, milyen áron hozattak és milyen technikai színvonalú gépeket, milyen körülmények között dolgoztak; milyen megélhetést biztosított a nyomdászat az ezzel foglalkozók számára; mesteriségük továbbéltetése érdekében milyen nehézségeket kellett leküzdenek a nyomdászok az egyes korszakokban; helyi szinten az évek folyamán mikor prosperált, mikor élt szűkebb napokat a nyomdászat, és miért.

Karácsonyi Károly kötetéből azt is megtudhatjuk, mikor kiknek, milyen szerzőknek a szövegeit jelentették meg könyv alakban az itteni nyomdák. Például „a nagykarolyi nyomda működésének első két évtizedében a katolikus papok által írt vallásos jellegű, latin nyelvű munkák nagy számban jelennek meg. Ezek főleg különböző szerzők hitvitái, bibliai magyarázatok, teológiai tézisek, prédikátori jelentések, valamint alapszabályzatok. Szerzői a nagykarolyi piaristák (...) Továbbá itt adják ki munkáikat a kaplonyi ferencesek (...) valamint a nyírbátori és nagybányai minoriták is. (...) A nagykarolyi nyomda fennállásának első két évtizedében a gimnáziumról szóló jelentések, verseskötet, halotti búcsúztató, ókori szerzők munkáinak újrakiadásai egyaránt megtalálhatóak az itteni nyomtatványok között.”

A kiadott könyvek híresebb szerzői közül például Hannulik János Kerestély (1745–1816) neve ma már „jobbára feledésbe merült, kortársai azonban az »élő költők fejedelme«, valamint a »magyar Horatius« jelzőkkel illették. (...) 1777-ben kerül a nagykarolyi gimnáziumba, és tulajdonképpen élete végéig itt marad. Nyomtatásban mintegy száz munkája jelenik meg; ezek közül 23 bizonyítottan Nagykárolyban. (...) Tagja a római, svéd és német irodalmi társaságoknak, valamint a szentpétervári akadémiának is.”

Karácsonyi Károly legújabb könyvéből más természetű jelenségekről is értesülhetünk. Megtudhatjuk például, hogy a 18. század végén miért jelent meg a nagykarolyi nyomdákban „aránylag kis számú magyar nyelvű nyomtatvány”. Dr. Földi János szatmári orvosbotanikus 1798. február 5-én kelt levelében ezt írja erről: „a Magyar

Nemzetnek (...) írói kivált e mostani időkben már csak valának, de vevői nintsenek könyveiknek. Tele panaszszal a' Nyomtatók szája, szinte nehéz nyomtatót találni a' Magyar könyveknek, mindenenk félnek tőle, hogy költségük benne vész. Íróink pedig szegények, ki nyomtathat sokat maga költségén?"

1836-ban Gőnyei Gábor akkori nagykarolyi nyomdász intézményében a debreceni vándorszínész társulattal turnézó Arany János is megfordul, akit a színlap kinyomtatásának megrendelésével bíznak meg. Egy 1836-ban kelt leírás szerint „a költő a nyomda udvarán egy favágással elfoglalt gubás öregembert talál, akit szolgának néz. Miután megtudja, hogy valójában Gőnyeiül találkozott (...) a színczédulákat egyesült erővel ki is nyomtatták.” Az *Aranyidők* című vígjáték plakátja, amelyet a nagykarolyi nyomdász Arany János közreműködésével nyomtatott ki, máig fennmaradt.

Az 1800-as évek utolsó évtizedeig Nagykarolyban egyetlen nyomda

működik. 1884-től sorra jelentik be a városban újonnan alakult nyomdákat. A két világháború közti időszakot, valamint az államosítást és az azt követő éveket is beleértve, Karácsonyi Károly könyve ezek tevékenységét is részletesen bemutatja.

Mindezek mellett külön fejezetből tudhatjuk meg, milyen szerepet tölthettek be a város környékén a könyvek a helyi nyomda megalapítása előtti évtizedekben, évszázadokban. Ugyanitt a Nagykarolyban (valaha szép számban működött) könyvtárakat is felleltározza, illetve bemutatja a szerző, aki külön fejezet szentel annak a kérdésnek, hogy „mi őrződött meg a köztudatban az ebben a városban egykor virágzó nyomdászat múltjából”. Idézet az erről készített elszomorító helyzetelemzésből: „A mai Nagykaroly lakóinak magánkönyvtáraiban csak elvétve akad egy-két, főleg XX. századi könyv vagy más, innen származó nyomtatvány (elsősorban a nagyszülőktől örökölt iskolai értesítők). A város könyvtárából pedig ezek a kiadványok teljes mértékben

hiányoznak. Ami pedig a helybeli újságok iránti érdeklődésre kapott válaszokat illeti, gyakran ez hangzott el: »volt, de kidobtuk«.”

Mindent összegezve: *A nagykarolyi nyomdászat kétszáz éve* című, egy könyvben helyet kapott két könyvnek mindkét (a nyomdászatról szóló, illetve a helyi kiadványokat, újságokat listázó-bemutató) része hézagpótló. Karácsonyi Károly nemcsak az említett két nagy témakörben más szerzők által korábban közölt adatokat gyűjtötte egy helyre benne, hanem az így összehozott anyagot saját kutatási eredményeivel is kiegészítve, érdekes történetekkel fűszerezett, oldottabb formában jelentette meg. Ugyanakkor a kötet nem csupán két fő témakörében kínál rengeteg adatot, információt a hivatásos (hely)történészek és a településük múltja iránt érdeklődő laikusok számára.

* **Karácsonyi Károly: *A nagykarolyi nyomdászat kétszáz éve. Elfelejtett örökségünk.* Nagykaroly, 2021, 308. p.**

KARÁCSONYI KÁROLY DR. (1942. január 14.) – biológus, muzeológus, természettudományi író. Nagykarolyban végezte a középiskolát (1959), tanári diplomát a Babeş-Bolyai Tudományegyetem biológia–földrajz szakán szerzett (1964). 1969 és 1988 között Nagykarolyban muzeológus. Ebben az időszakban olyan hazai szakfolyóiratokban közölt elsősorban Szatmár, de Bihar és Szilágy megye növényzetét is ismertető tanulmányokat, mint a Bukarestben megjelenő *Studii și Cercetări de Biologie*, illetve a *Revista Muzeelor și Monumentelor*, a nagyvárad *Nymphaea* vagy a szatmári *Studii și Comunicări*. Közben újságokban és más kiadványokban is sürűn publikált. 1988-ban Németségba települt. Ezt megelőzően több tanulmánya külföldön, például német nyelvű szakfolyóiratokban is nyomdafestéket látott, önálló kötete azonban a kitelepüléséig nem jelent meg idehaza sem. Bár első, *Flora și vegetația județului Satu Mare* című könyvének kéziratát már 1986-ban beadta közlésre a szatmári múzeumnak, az csak 1995-ben került napvilágra. Igaz, a következő évben a Román Akadémia a természettudományi tárgyú könyvek kategóriájában első díjjal tüntette ki. Ha a rendszerváltásig egyetlen kötete se látott nyomdafestéket, azóta *A nagykarolyi nyomdászat kétszáz éve* cíművel együtt Karácsonyi Károly 21, egyedül vagy szerzőtársal/-társakkal magyar, illetve román nyelven írt könyvet publikált idehaza. 2017-ig Németországban dolgozva, azóta németországi nyugdíjasként.

Eddig megjelent kötetei a következők: Carol Karácsonyi: *Flora și vegetația județului Satu Mare*. Editura Muzeului Sătmărean, Satu Mare, 1995. *Az Ecsedi-láp – múlt és jelen*. Marosvásárhely, 2002 (társ szerzőkkel). *Flora și fauna văii Ierului (înainte și după asanare)*. Satu Mare, Imprimeria BION, 2002 (társ szerzővel). *Mlaștina Ecedea și Cîmpia Ecedea (geografia, istoricul asanărilor, flora și fauna)*. Edit. Daya, Satu Mare, 2003 (társ szerzővel). *A hajdani*

Ecsedi-láp és az Ecsedi-síkság (földrajzi viszonyai, lecsapolásának története, flórája és faunája). Daya Kiadó, Szatmárnémeti, 2003 (társ szerzővel). *Flora, vegetația, fauna și ecologia nisipurilor din nord-vestul României*. Editura Daya, Satu Mare, 2005 (társ szerzővel). *O istorie a cercetării florei Pământului*. Edit. Daya, Satu Mare, 2006 (társ szerzővel). *Din flora exotică a celor șase continente*. Atlas. Edit. Profundis, Cluj-Napoca, 2007 (társ szerzőkkel). *Împreună pentru reabilitarea Văii Ierului. Studiu al florei, vegetației faunei și ecologiei zonelor mlăștinoase de pe Ier*. Edit. Daya, Satu Mare, 2008 (társ szerzővel). *Rezervațiile naturale sătmărene de pe nisipurile din nord-vestul României – Studiu botanic, faunistic și ecologic*. Edit. Daya, Satu Mare, 2008 (társ szerzővel). *Üzenek a pálmák Nagykarolyba*. Zilah, I. kiadás – 2007, II. kiadás – 2008. *Arii naturale de interes conservativ din Oaș și zonele învecinate*. Edit. Daya, Satu Mare, 2009 (társ szerzőkkel). *Zonele umede. Abordare ecologică*. Edit. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009 (társ szerzőkkel). *Conservarea biodiversității și ocrotirea naturii*. Edit. Daya, Satu Mare, 2010 (társ szerzővel). *Méta-túra, XVI, 2011. V. 25. – VI. 4., fl.* (Vácrátót). 2011 (társ szerzőkkel). *Flora și vegetația Dealurilor Tășnadului și a colinelor marginale*. Vasile Goldiș University Press, Arad, 2011. *Survey of natural resources in the flood areas of the Tisza's tributaries for sustainable landscape usage*. Vasile Goldiș University Press, Arad, 2012 (társ szerzőkkel). *Hajnalban kialudt gyertyaláng. Divéky Ferenc (1848–1869) szatmári botanikus munkássága*. Zilah, 2014. *Arii și specii protejate în județul Satu Mare*. Edit. Vasile Goldiș University Press, Arad, 2014 (társ szerzőkkel). *Patrimoniul natural al Sălajului*. Vol. I. *Flora, microbiota și vegetația*. Edit. Someșul, Satu Mare, 2017 (társ szerzőkkel). *A nagykarolyi nyomdászat kétszáz éve. Elfelejtett örökségünk*. Nagykaroly, 2021.

Takács Gábor |

Désy Károly szobrász és festő művészete

„Kiválasztok egy márványtömböt,
és lefaragom róla azt, amire szerintem nincs szükség.”
(Auguste Rodin)

A szobrászművész szellemi és lelki funkcióiban anyaggal dolgozik, ilyenformán valahol a mesterember, a jó értelemben vett iparos és a filozófus keveréke. Ezt az állítást igazolja Désy Károly élete és munkássága is. Saját vallomása szerint a szobrásznak ismernie kell számos mesterség titkait – a kovács, asztalos, vasöntő, esztergályos mesterségek eljárásait – ahhoz, hogy maradandót alkot hasson. Egy műtárgyat többféleképpen lehet létrehozni. A kérdés az, hogy díszítő vagy funkcionális célzattal készülnek-e, vagy pedig az alkotó a plasztikai nyelv lehetőségeivel akar élni: emberi érzelmeket, gondolatokat vagy magatartásformákat kíván megjeleníteni.

Désy Károly 1945-ben született Szovátán. Gyermekkorát itt töltötte, elemi iskoláit ötödik osztályos koráig itt végezte. Ezt követően Marosvásárhelyre került. Szováta sok értékes képzőművészt adott Erdélynek, és mondhatnám a világnak, innen indult Kusztoz Endre, Bocskai Vince, Sánta Csaba, Kuti Dénes. Désy a vásárhelyi képzőművészeti iskolába felvételizett öccsével együtt, mindketten bejutottak. Vásárhelyen a Barátok templomának kerengőjében működő bentlakásban lakott, ami eredetileg papnevelde volt. Itt már sokat rajzolt, figyelte a környezetét, a változó világot, gyűjtötte az információkat. Eredetileg festő akart lenni. Tanára volt Piskóti Gábor, Nagy Pál, Barabás István, szobrászatot Nagy Józseftől és Izsák Mártontól tanult. A korrektúrára egy megmintázott portrét kellett bemutatnia: neki öt darab portréja volt megmintázva, gipszbe öntve és patinázva. Itt, a képzőművészeti iskolában érettségizett 1964-ben, utána a szováta-i bútorgyárban dolgozott mintegy másfél évig.

Nehéz munka volt, ami csak napi négy óra munkát engedett meg – a nitrolakot pisztollyal fújták nagy felületekre. Közben a fürdőtelepen plakátokat rajzolt. Egy táncsoportban is tevékenykedett ez időben. Egy kultúrversenyen figyeltek fel a rajztehetségére, és a parkettgyárban ajánlottak neki állást – ahol dekorátorként dolgozott –, de mivel nem volt a gyárban ilyen állás, hivatalosan villanyszerelőként alkalmazták. Itt dolgozott majdnem egy évig, közben felvételi vizsgát tett a Ion Andreescu Képzőművészeti Intézetbe. Sikeres vizsga után bejutott a szobrászatra. Vetró Artúr volt az osztályfőnöke, akinek Gocan Ioan volt az asszisztense, Kós András, Mircea Spătaru voltak a tanárai. A diplomamunkája témája Kádár Kata balladája volt, rézből kidomborítva. 9,66-os tanulmányi átlagának köszönhetően Erdődre került rajztanárnak. A térséget javarészt svábok lakták, de akkorra már elmagyarosodtak, csak magyarul beszéltek. Itt tanított három évig, az iskola lépcsőházában készített egy nagy méretű, 4x4 méteres freskót. A faluban sok barátja volt, közkedvelt személyként tartották számon. Ottléte alatt hetente ingázott, ezután visszajött Kolozsvárra.

Egyetemi évei alatt sokat statisztált a Kolozsvári Állami Magyar Színház és Opera előadásain, ami biztosította számára a zsebpénzt. Táncolt a *Csikósban*, de főleg az operában statisztált. Statisztaként ha átment a színpadon egy táskával, 15 lejt kapott, világosítóként 25 lejt keresett. Havonta szép összeg gyűlt össze ezekből, ami meglehetősen szabad mozgást biztosított számára. Sokat táncolt az akkori diákkultúrházban is.

Írásunkat Désy Károly munkáival illusztráltuk

Abban az időben a tanügyben lehetetlen volt állást kapni. A szövetkezet keretében egy ötvösműhely működött, amit Imrei Imre vezetett. Tálakat, poharakat, kávéscsészéket készítettek. A fizetése nagyon alacsony volt, a nagyobb fizetés reményében háromszor is vizsgázott vésnökként, míg elérte a hármas kategóriát.

Egy alkalommal egy Farkas utcai látogatása során egy kapubejártnál talált egy 20x20 cm nagyságú mészkövet. Már látta benne a formát, hátára vette, hazavitte, egy éjszaka alatt kifaragta, és reggel a hátizsákjában bevitte a Szentegyház utcai kiállítóterembe a megyei képzőművészeti tárlatra.

Egy évig a Metalurgia szövetkezethez tartozó ötvösműhelyben dolgozott, ahol üvegmozaikokat készítettek Jánossy Jánossal. Mozaikasztalokat, tálcákat, frízeket készítettek a képzőművészeti galériába értékesítésre. Jánossynak nem volt főiskolája, így minden Désy Károly neve alatt történt, a jövedelmen pedig osztoztak. Itt volt 1984-ig, majd átment a tervezőosztályra, ami szintén a szövetkezethez tartozott. Időközben beadta a papírokat, hogy letelepedhessen Magyarországon, az engedélyt 1986-ban kapta meg.

Budapesten bekerült a képzőművészeti alap kivitelező vállalatához, ahol restaurálásokat végeztek, stukkókat készítettek. „Itt dolgoztam majdnem két évet, amikor kaptunk egy meghívást Tirnován Viddel együtt Németországba. A táborban székelykaput faragtunk

5x6 méter nagyságban. Egy hónap alatt három kaput készítettünk. Egy kaput a parkszínház elé állítottak, egyet Észak-Vesztfáliába, egyet a kiskert tulajdonosának, a város szélén, amit hobibikertnek hívtak” – mesélte. A táborban lengyel, orosz és német szobrászok vettek részt, szűkebb hazánkból, Erdélyből ők ketten voltak jelen. Ők a faragást végezték, a harminccentis gerendába három centi mélyre vésték a girlandokat. Megfeszített munkát igényelt, reggel héttől késő estig dolgoztak.

„A véső, amit az üzletben megveszek, nem minden esetben van olyan szögben fenne, ami a kezemhez illik – mondta –, ekkor kilágyítom, módosítok a szögén, és újraedzem.” Bevallotta, hogy sokszor elnézte, amint a cigányok dolgoznak, és sokat tanult tőlük. Például azt, hogy egy kisebb méretű rézdarabból hogyan lehet egy nagyobb poharat nyerni. Apró ütésekkel kívülről haladt befelé, spirál alakban, majd onnan haladt visszafelé. Amikor megüti az anyagot, akkor tágul, a másik ütéssel meg tömörödik. Ezek az ütések nyomot hagynak, ilyenkor látszik igazán a művesség, ami az érték benne: a kézi munka. A különböző profilú kalapácsok, amelyekkel dolgozik (mintegy 25 darab) valamikor Turánec Péter nagyapjáié voltak, ő készítette egykoron a toronydíszeket Kolozsváron.

Budapesten több alkalommal vett részt nagyobb munkálatokban Péterfy Lászlóval közösen. Péterfy egyik megrendelése: az angyal Szent István fejére

teszi a koronát, egy többméteres vörösréz domborítás Piliscsabára, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem területére került. A talapzat carrarai márványból készült, a szobor olyan benyomást kelt, mintha bronzból lenne öntve. A kőés fafaragás közben tudatosult benne Michelangelo egy rövid szonettjének igazsága: „Itt minden semmi, a művészet örök, a többi por, s a képet túléli a szobor”.

Dolgozott a Wekerle-telepen látható Kós Károly-szobron, a terület mintegy 40x50 métert foglal el egy park közepén. Középen áll Kós Károly szobra, a négy sarokban egy-egy kőből faragott kopjafa, közöttük vannak elhelyezve a Kós Károly rajzai után készült mészkő domborművek. A Fradi-pálya melletti telepen, a pénzverde mögött állították fel Géza fejedelem szobrát ötméteres nagyságban, kör alakú beton alapzaton, műkövel bevonva. Az alapzatot egyedül készítette, de részt vett a fejedelem szobrának elkészítésében is.

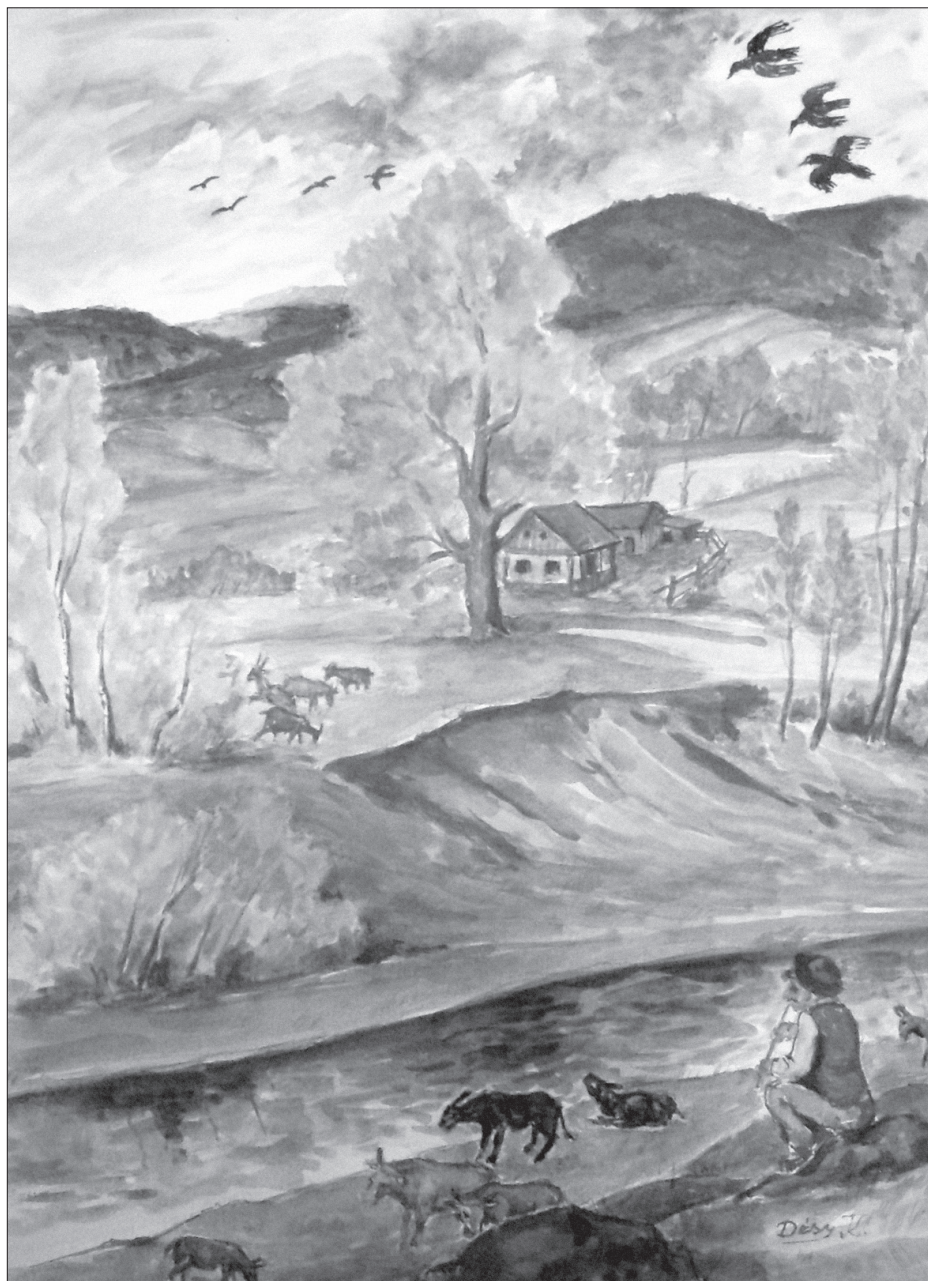
A nyolcvanas években Sárospatakon, a színész Pécsi Sándor fejszobrához készített mészkőből másfél méteres alapzatot. Ugyancsak akkor készített Dobogókőn egy kettős keresztet mészkőből. Nádasdy grófnak tölgyfából faragott egy emlékoszlopot, aminek a rajzát Makovecz Imre készítette. A kastély Nádasdladányon van, az emlékoszlop ennek kertjében áll. A négy méteres fafaragáson egyedül dolgozott.

...egyik kolozsvári tartózkodása során a Kelemen Lajos Műemlékvédő Társaság megrendelésére restaurálta Szervátiusz Jenő Hét vezér című kőszobrát.

Közben egyik kolozsvári tartózkodása során a Kelemen Lajos Műemlékvédő Társaság megrendelésére restaurálta Szervátiusz Jenő *Hét vezér* című kőszobrát, amely hosszú ideig a Heltai Alapítvány udvarán hevert tíz-tizenkét darabban. Az alkotás ma a Szervátiusz Múzeum udvarán látható.

Egy másik nagyobb méretű munkája Kocsis Előddel közösen az amerikai bankhoz készített relief műgyantából. A relief 4x3 méter nagyságú, a budai részen álló épület homlokzatán

található. Egy másik alkalommal Tihanyban, József osztrák trónörökösnek a villájában restauráltak, balusztrádokat aranyoztak. A restaurálás néhány hónapig tartott. Egy 1,5 méter nagyságú vázát is készítették. Ez a négytagú csoport dolgozott még Kecskeméten, Szentesen, Csongrádon is. Csak Csongrádon öt lakást restauráltak. A honorárium is szép volt, mintegy hárommillió forint. Egyik munkatársa – aki voltaképpen meghívta a munkálatra, és Fadrusz János tanítványától tanulta a mesterséget – idősebb Papp János díszítőszobrász volt. Reggel öt órától késő estig, sötétedésig dolgoztak. A csoportban Papp János volt, illetve a fia, Kincses Előd és Décsy Károly. Amikor

az Iserland-telepről hazajött, ez a díszítőszobrász vette magához segítségnek, éveken keresztül dolgoztak együtt a legnagyobb egyetértésben, és a honoráriumokon megosztottak.

Ikerváron, a határnál Váradi Kiss Zoltán gróf meghívott nyolc szobrászművészt egy hétre, teljes ellátással, azzal a feltétellel, hogy távozásukkor mindegyik művész hagyjon hátra egy munkát. A nagy kiterjedésű birtokon szarvasok kószáltak szabadon, és két tó is volt benne. Sok kivágott, száraz farönk hevert szerteszét, amelyeket a tulajdonos a szobrászok rendelkezésére bocsátott. Egy négyméteres rönkből Décsy kalotaszegi menyasszonyt faragott, és ezt hagyta hátra a grófnak.

Egyéni kiállítása volt a Korunk Galériában 2000 után, és a Kelemen Lajos Műemlékvédő Társaság szervezésében az Unitárius Egyházközség Tanácstermében Kolozsváron. Számos csoportos kiállításon vett részt Budapesten és Kolozsváron.

A szobrászattal párhuzamosan kitarítóan fest. Olaj-, tempera-, akvarell- és gouache-képek kerülnek ki keze alól. Az utóbbi években a Hideg-Szamos, a Hója, a Hajtás-völgy ihlette meg őt. Ezek a képek híven tükrözik alkotójuk természetét. Elsősorban az akvarellt műveli, amely leginkább megfelel érzékeny lelkivilágának. Az akvarell nem könnyű műfaj, a világos színek és a lágyan egymásba simuló tónusok művészete. Igényesen kell dolgozni, itt nincs lehetőség a javításra. A színek és a tónusok csak nedvesen kötődnek egymáshoz. Ceruzával készíti egy hevenyészett alaprajzot, a többit már egyenesen ecsettel rajzolja. Az akvarellre jellemző, hogy gyors munkatempót igényel, hogy a képfelület ne száradjon idő előtt. A papírt mindvégig nedvesen kell tartani, és munka közben szükség szerint adagolni a vizet. Ilyenformán éri el a művész, hogy a kép faktúráját határozott és lágyan egymásba omló színfoltok jellemezzék.

*Décsy Károly
munkáiról igen keveset
vagy szinte semmit
nem beszéltek még.
Ezek a munkák
azonban
önmagukért szólnak,
mindannyiunk helyett.*

Meggyőződésem, hogy Décsy Károly munkáiról igen keveset vagy szinte semmit nem beszéltek még. Ezek a munkák azonban önmagukért beszélnek, illetve mindannyiunk helyett. Ma, ebben a rohanó világban nyilvánvalóvá válik a művészetnek az a hivatása, hogy megváltoztassa az embert, megújítsa önismeretét, felnyissa szemét, vigasztalja és reményt öntsön belé. Ebben a munkában a képzőművészet szerepe utolérhetetlen, mert világa végtelen. Minden képzőművészeti alkotás – legyen az festészet, grafika, szobrászat – arra hivatott, hogy az embert körülvevő világot melegebbé, otthonosabbá tegye.

Borbély Éva |

„Eljött a karácsony borzas szakállával...”

Szegény ember töltött káposztája, népszokásokkal gazdagon tálalva

Az ünnepek köré szokások, népszokások csoportosulnak, amelyek szabályozzák, de egyben különlegessé teszik a közösség életét az adott időszakban.

A karácsony, Jézus születésének napja, egyik legfontosabb ünnepünk. Ehhez az ünnepekörhöz több egyházi eredetű vagy évkezdő jellegű népszokás fűződik. A középkorban karácsonykor kezdődött az új év, valamint ez az időszak foglalja magába a téli napfordulót is. Ezért a karácsony ünnepe köré csoportosuló, Jézus születésével kapcsolatos népszokásokhoz gonosz- és sötétségűző játékok is társultak.

Az emberiség korai idők óta ünnepel. Az ünnepek szakítják meg a hétköznapiakat, tagolják az évet, az életet. Az ünnep különleges időszakában az ember általában másképp viselkedik, betartja a hagyományosan megszabott előírásokat, tilalmakat.

Az ókori egyiptomiak számára az ünneplés az égi és a földi világ találkozásának kivételes pillanatait jelentette, amelyeknek hozzárendelt vallási üzenete és szabályzata volt. Ezek általában korlátozásokban és tiltásokban mutatkoztak meg.

Az ókori rómaiak, görögök is ünnepeltek, az idő, a hétköznapiak megtörésének az igénye nagyon korán kialakult. Az ünnep, legyen az naptári, gazdasági vagy az emberi élet fordulópontjaihoz kapcsolódó esemény vagy akár emlékünnep, kitüntetett időszak: abbamarad a munka, s az emberek a belső világuk fele fordulnak.

Az ünnepek köré szokások, népszokások csoportosulnak, amelyek szabályozzák, de egyben különlegessé teszik a közösség életét az adott időszakban. Ezek nem csupán az adott ünnepnapra vonatkoznak, hanem gyakran az ünnepre való várakozás, a készülődés időszakát is kiemelik a hétköznapiakból, ezért valójában karácsonyi ünnepeköről, karácsonyi szokáskörrel beszélünk. Talán ezt őrzi a ma is gyakran látott karácsonyi képeslapok köszöntőszövege

is, amely többes számot használva „Kellemes karácsonyi ünnepeket!” kíván.

A karácsonyi ünnepekör advent első vasárnapjával indul, és vízkeresztig tart. A néphagyományban a karácsonyi idő már Katalin (november 25.), illetve András (november 30.) napjával megkezdődik.¹ Az advent szó jelentése – ’eljövetel’ – is jelzi, hogy ez a várakozás időszaka. Az advent tulajdonképpen a változást várja. Minden arra irányul, hogy karácsonykor valami megtörténjen. Valamitől megszabadulunk: a szorongástól, a hidegtől, a rövidülő nappaloktól, a sötétségtől. A katolikus roráte, a hajnali mise is erre utal: sötétben indulnak el az emberek a misére, de mire a szertartás véget ér, már kivilágosodik.²

Csobányozás

A Kárpát-medencében elterjedt szokás volt, hogy akár már két héttel karácsony előtt esténként összegyűltek a gyermekek, fiatalok, és tanulták a karácsonyi játékok szerepeit, melyeket rendszerint nagykarácsony (december 25.) és kiskarácsony (újév napja) között adtak elő.

Az egyik ilyen karácsonyi játékot, a csobányozást a bukovinai székelyeknél, de a gyergyó- és csíkvidéki székelyek körében is ismerték és játszották. Régen ez férfijáték volt, a női szerepeket is fiúk, ifjú legények játszották. Házról házra jártak, ahol rájuk esteledett, ott maradtak, szalmát vetettek a földre, és ott éjszakáztak. Nagy szegény volt, ha egy házat kihagytak, vagy nem fogadták őket. A csobányok (pásztorok) ijesztő képet mutattak. Itt a keresztény misztériumjátékba belevegyült a karácsony napfordulójának, mint a gonoszság, azaz a sötétség és a világosság fordulópontjának a megünneplése, ahol a gonoszságot,

sötétséget jelképező démonok lettek a pásztorok. A kutatók a mai napig nem tudtak kimutatni közvetlen kapcsolatot a két hagyomány között, csak feltételezik, hogy ez lehetett az összefüggés, másként egyelőre nem magyarázható, hogy miért lettek a pásztorok ijesztőek.³ Ebben a játékban három igazi pásztor volt, azok vitték az ajándékot a Jézuskának, rajtuk kívül volt még egy mágikus erejű kecskés pásztor, aki a csuklyája tetején egy nyúlfejet viselt kitömve, valamint egy hamubotos pásztor, ő egy bot végére kötözött hamus zacskóval „verte” az utcán hozzá túlságosan közel kerülő gyermekeket. Az egyik pásztor „meghalt” a jászol előtt. Tréfás jelenetben játszották el, hogy a kecskés pásztor a hajában keresgél, bolhára talál, és azt agyonüti. A fejére mért nagy ütéstől nem csupán a bolha, hanem a pásztor is „meghalt”. A furulyaszóra azonban fel támadt. A tánc, amelyet ekkor előadott, az új életet jelképezte.⁴

Tűzgyújtás

Sok más, a kereszténység előtti időre is visszavezethető töredék van a karácsonyi szokásokban, például az, hogy ég a tűz, nem alszik ki azon az éjszakán – ez a „fénycsinálás” emléke, a világosság győzedelmeskedése a sötétség fölött. Ez került később, a gyertyák által a karácsonyfákra is. A karácsonyfa valójában az életfát jeleníti meg. Hazai tájakra a polgári családok hatására került be a 19. század közepén, de a nép körében csupán az 1900-as években honosodott meg. Idehaza, Erdélyben a százszok szomszédságában fekvő lutheránus magyar falvakban korábban jelent meg a karácsonyfa, mint a magyar nyelvterület más vidékein.⁵

Adománygyűjtés, ajándékozás

A magyarság oly népszerű karácsonyi szokása, a betlehemezés egyfajta adománygyűjtés is volt. A Jézus születését előadó betlehemes játék végén a háziak gyakran pénznemű adományt adtak a szereplőknek, és megkínálták őket itallal, kaláccsal, süteménnyel.

Az erdélyi Sóvidéken a gyermekek jártak házról házra, köszöntve a ház lakóit. Az előadott karácsonyi köszöntők is egyértelműen utalnak e szokás adománygyűjtő jellegére:

„Eljött a karácsony borzas szakállal,

Fenyegetnek engem kétágú korbáccsal.

Frissen sült cipó a karácsonyi ünnepi asztalon

Nem kell nekem korbács, csak egy darab kalács.

Ha nincs a ládába, van a kamrába,
Csak egy fél jutna az én tarisznyámba.”

(Farkas Ildikó, Alsósófalva)⁶

A tréfás változatok is jelezték az adománygyűjtés „komolyságát”:

„Ma karácsony napja,
Nem kell nekem hagyma,
Egye meg a gazda,
Aki nekem adta.

Zörgetik a kulcsot,
Pénzt akarnak adni.
Ha egy tallért nem adnak,
El sem fogom venni.

Apám a szakállát,
Félvállra vetette,
Ami kicsi esze volt,
Az erszénybe tette.

Az erszény zsíros volt,
Az egér mind megette,
Így hát az apámnak
Nincs egy szikra esze.”

(Bíró Károlyné, Bíró Erzsébet, Sóvárád)

A karácsonyi kántálás vidékenként eltérő módon zajlott: helyenként csupán kínálkoztak, máshol pénzbeli adományt is adtak a kántálóknak. Három-négy évtizeddel ezelőtt a fiatalokat gyakran az együttlét öröme, a szórakozás lehetősége vitte kántálni.

**Amikor a karácsony
fénye felvillan, nemcsak
a sötétedésnek szakad
vége, és minden nap
egy kevéssel hosszabb
lesz a nappal, hanem
a szegények is megkapják
a jutalmukat.**

A népi karácsonyi játékokban gyakran a pásztorokra emlékeznek: a pásztor a szegény ember, az elesett, a legkiszolgáltatottabb, a vagyontalan bér munkás. Amikor a karácsony fénye felvillan, nemcsak a sötétedésnek szakad vége, és minden nap egy kevéssel hosszabb lesz a nappal, hanem a szegények is megkapják a jutalmukat.⁷

Régen csak az éjfél mise után volt lakoma

Nemzetközi szakirodalom bizonyítja, hogy a karácsonyi adakozás, ajándékozás már korai időkben jelen volt. A főurak, a földbirtokosok megajándékozták az alattvalóikat, a szolgálkat. Azonban a családon belüli ajándékozás, ha létezett is, nem öltött olyan méreteket, mint manapság. Az értéket, az ajándékot inkább a közösségi élmény, a barátokkal való együttléte jelentette, és nem a pénzzel megvásárolható ajándék.

Karácsonyi tiltások

A magyar népi hiedelem szerint régen karácsonykor tilos volt mosni, illetve ruhát szárítani, mert az szerencsétlenséget hozott. Ugyanígy sepregetni és szemetet kidobni sem volt ildomos, csupán az asztalról lehetett a morzsát összeszedni, amit ha az ünnepek után dobtak ki, megóvta a családot a betegségekétől.

A legáltalánosabb és elterjedtebb tiltás, amely a karácsony előtti időszakot jellemezte, a böjt volt. Az idősebbek még pár évtizeddel ezelőtt szerdán és pénteken böjti napot tartottak, zajos mulatozásokat, lakodalmakat ebben

az időszakban nem szerveztek. Ezeknek a szabályoknak a protestáns települések lakói is eleget tettek, és bár a böjtot nem tartották, ők is egyfajta mérsékletességgel éltek.

A bukovinai székelyek karácsony előestéjét igen szemléletesen karácsony szünetének vagy karácsony böjtjének nevezték. Régen szenteste nem volt nagy lakoma, böjtösen ettek. Olyan is volt, hogy elkészítették az ünnepi ételket, de csak az éjfél miséről hazatérve ettek belőle. Az ünnepi fogásnak Erdélyben leginkább a húsleves, a töltött káposzta, illetve a disznóvágáskor készített hús- és húsnemű ételek számítottak. A két világháború között, valamint a kevésbé módos családoknál később is kukorica- vagy árpa- és húsleves, kevés hússal vagy akár hús nélkül, csak szalonnával készítették a töltött káposztát.

Ez utóbbit „készítjük el” ez alkalommal, tisztelegve általa felmenőink és hagyományaink előtt. Bár jóval szegényesebb, mint ma megszokott, hússal töltött, füstölt hússal megrakott, fazékban főtt töltött káposzta, mégis roppant ízletes étel. A moldvai csángók körében ma is készítik, szőlőlevélbe csomagolva a töltelkeket. Ott csángó galuskának hívják.

Karácsonyi előkészületek napjainkban

A modern, felgyorsított életforma a karácsonyi ünnepvárás is átírta. A nagyobb közösséget felölelő együttes ünnepi készülődés ma már eltűnni látszik, esetenként kisebb baráti társaságok közös tevékenységére szűkül, illetve a család kap jellemzően nagyobb figyelmet ebben az időszakban.

Adventi koszorú készítése

Az adventi koszorú régióinkban a szász–magyar vegyes családokban bukkant fel leghamarabb. A második világháború utáni évtizedekben Németországba kitelepült családtagok egy része a karácsonyi ünnepre adventi koszorúval tért vissza Erdélybe. De arra is utalnak adatok, hogy a hajdani szász városokba (pl. Brassóba, Kőhalomba, Segesvárra) betelepedett magyar családok már az 1970-es években készítettek vagy vásároltak kisebb zöld fenyőkoszorút, melyet szalaggal, gyertyákkal díszítettek.⁸

*Régen szenteste
nem volt nagy lakoma,
csak az éjfél miséről
hazatérve ettek
az előkészített ételből.*

Napjainkban szerves része a karácsonyi előkészületeknek az, ha adventi koszorút készítünk, a lakást pedig téli szimbólumokkal díszítjük ki. A hideget, a sötétséget a modern ember gyertyafénnyel, égő fénysorokkal igyekszik legyőzni. Az adventi koszorúkészítésnek mára nagy kultusza alakult ki, óvodában, iskolában is készítenek a gyermekek koszorút, odahaza pedig a lakás központi díszében ebben az időszakban.

Adventi kalendárium készítése

Kisgyermekes családoknál napjainkban az adventi naptár készítése úgyszintén fontos része a karácsonyvárnak. Advent első napjától megkezdődik a karácsonyig tartó napok számlálása, minden egyes nap kis meglepetést tartogat a gyermekek számára. A kis zsebek, dobozok, tarsolyok apró játékot, csemegét, karácsonnyal kapcsolatos mesét, történetet rejtegetnek. Egy ideje már a boltokban is lehet készen vásárolni csokoládés, de akár legőfigurás adventi kalendáriumokat. Az egykoron karácsony tájékán a gyermeknek adott almát és diót felváltotta a modern élet csokoládé- és játékkészlete.

Karácsonyi hangulat. Borbély Éva felvételei

Adakozás

Elanyagiasodó világunkban az individualizmus is fellazulni látszik ebben az időszakban. Az emberek adakozási kedve megnő ilyenkor. Üzletláncok, alapítványok, üzleti vállalkozások, iskolák szerveznek adománygyűjtést, különböző médiumok is biztatják nézőiket, hallgatóikat, olvasóikat arra, hogy segítsenek a nehéz sorsú családoknak, közösségeknek, ezért aki támogatni szeretné rászoruló embertársait, könnyedén megteheti. Olyan dicséretre méltó kezdeményezések is születtek az elmúlt években Kolozsváron, amelyek révén az emberek névtelenül is segíthették bajba jutott embertársaikat meleg ruhákkal, takarókkal: a szervezők által kijelölt helyen hagyhatták az adományra szánt holmit, a rászoruló pedig mindenféle kötöttség nélkül elvihették azokat.

Mézeskalácssütés

A mézeskalácssütés úgyszintén pótolni látszik az egykori ünnepre való készülődést. Ez egy olyan folyamat,

amely akarva-akaratlanul visszavesz a modern családok gyorsított tempójából. Nemcsak falvakban, de olykor városban is összegyűlnek a fiatal édesanyák, hogy gyermekeikkel együtt mézeskalácsot süssenek. A gyurmaszerű mézeskalácskészítés formázása jó szórakozás a kicsiknek, ifjaknak, és kellemes időtöltés a felnőtteknek. A hosszú, türelmet és odafigyelést igénylő tevékenység megszakítja a modern élettel járó pörgést, az ünnepre, az együttlétre vonja a figyelmet.

Szegény ember töltött káposztája

A töltött káposzta ma is hagyományos ünnepi fogásnak számít, nélküle szinte elképzelhetetlen a karácsony. Ma jóval gazdagabban készítik, bőven kerül bele füstölt kolbász vagy csülök. A híradások gyakran szólnak ilyenkor a töltött káposzta „ártalmas hatásáról”, amelyet éppen a káposzta „gazdag” módon történő elkészítése, valamint a túlevés okoz.

Az alábbi változat viszont azt mutatja meg, hogy milyen lehetett a szegény ember asztalán gőzölgő karácsonyi töltött káposzta.

Hozzávalók: 15 deka kukoricakása, 1 fej hagyma, 1 piros húsú paprika, 4 db sárgarépa, 1 db paszternák, 10 dkg füstölt szalonna, 1 kiskanál pirospaprika, só, bors, savanyúkáposzta-levél.

Elkészítés: A kukoricakását egy éjszakára hideg vízbe áztatjuk. A savanyúkáposzta-leveleket átmoszuk, jól lecsepegtetjük, vastag erezetétől megszabadítjuk. A szalonnát és a hagymát apróra vágjuk, a paprikát és a paszternákot két sárgarépával géppel felaprítjuk. A szalonnát zsírjára pirítjuk, majd hozzáadjuk a hagymát, és üvegesre pároljuk. Le vesszük a tűzről, megszórjuk a pirospaprikával, majd hozzáadjuk az aprított zöldséges keveréket. Beletesszük a kukoricakását, és jól összekeverjük, sózzuk, borsozzuk. Hagyományos módon töltelékeket készítünk. Ezzel a fajta töltelékkel nehezebb dolgozni, mert nem olyan tapadós, mint a hússal és rizzsel készített változat. Fokozottabb odafigyelést és kezűgyességet igényel a töltelékek felgöngyölése.

Egy fazék aljába szárított csombort, kaprot, vágott káposztát teszünk, majd a töltelékeket is beletesszük. A szalonnabőröket a töltelékek közé szurkáljuk. Vágott káposztával beborítjuk, ráteszünk egy fél kanál zsírt, majd a tetejére ismét szárított csombort és kaprot szórunk. Amennyiben előzőleg beáztatott cserépedényben készítjük, elég csupán két deci vizet önteni a káposzta alá, máskülönben annyi vizet töltünk rá, hogy a káposzta tetejét elérje. Ugyan nem kell befedni, de bőven legyen víz rajta, hogy a káposzta és a töltelékekben lévő kukoricakása tudjon megfőni. Alacsony lángon két-két és fél órát főzzük. Tejföllel, friss kenyérral tálaljuk.

Jegyzetek

1 Barabás László: *Forog az esztendő kereke. Sóvidéki népszokások*. Mentor–Custos, Marosvásárhely, 1998.

2 Dr. Andrásfalvy Bertalan Karácsonyi népszokások című előadása a Pécsi Tudományegyetem Universitas Televízió *Nyitott Egyetem* műsorában.

3 Uo.

4 Uo.

5 Pozsony Ferenc: *Szól a kakas már. Szász hatás az erdélyi magyar jeles napi szokásokban*. Pro-Print, Csíkszereda, 1998.

6 Barabás László: *Forog az esztendő kereke*.

7 Dr. Andrásfalvy Bertalan: Karácsonyi népszokások.

8 Pozsony Ferenc: *Szól a kakas már*.

Molnár Natália Vivien, Molnár Tímea Angéla,
Páll Aliz Nikolett, Páll Orsolya Bernadett

A bajnok

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma a 2016/2017-es tanévben indította a *Hétköznapi hőseink – írjunk történelmet!* elnevezésű kezdeményezését. Ennek lényege, hogy iskolások saját szülőfalujukból mutassanak be olyan embereket, akik bár nem kerültek reflektorfénybe, szélesebb körben az érdeklődés középpontjába, de munkájuk révén sokat tettek a helyi közösségekért, és rendkívüli képességekről, kiemelkedő tulajdonságokról, átlagon felüli jellemvonásokról tettek tanúbizonyságot.

A projekt erdélyi lebonyolítója az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület, ezen belül a Közép-Erdélyi Magyar Művelődési Intézet, résztvevői romániai magyar iskolás csapatok. Új, *Hétköznapi hőseink* című sorozatában a *Művelődés* szerkesztősége a kezdeményezés során eddig született, helytörténeti adalékokat is tartalmazó dolgozatok szerkesztett, esetenként tömörített változatát teszi közzé.

M

inden kisebb-nagyobb közösségnek szüksége van hétköznapi hősökre. Olyan emberekre, akik képességeikhez, tehetségükhöz mérten a közösség meghatározó tagjaivá válnak, akik tevékenységükkel szebbé és jobbá teszik az adott közösség hétköznapijait. Ilyen hétköznapi hős lehet például a tanító, a tanár, a lekipásztor, a vállalkozó vagy bárki más, aki azzal tűnik ki a többiek közül, hogy saját közösségét szem előtt tartva cselekszik, és ezzel példaként áll előttünk.

A mi hétköznapi hősünk Miklós Artúr János, maratoni és félmaratoni versenyek többszörös győztese, aki sikereivel ismertté tette Domokost és a Láposi-medencét, de azt is felismerte, hogy a mi falusi közösségünk kincseket, csiszolatlan gyémántokat rejt, s azokat meg kell találni, és csiszolni.

Domokos környezete, természeti és földrajzi adottságai meghatározó tényezői Artúr életének és a bajnokságokra való felkészülésének.

Miklós Artúr János Magyarlápóson született 1972. január 11-én, négygyermekes családban. Ő a legnagyobb, utána két fiú- és egy leánytestvére született. Szülei földműveléssel foglalkozó emberek, akik egyszerű falusi embereként a természet szeretetére és megbecsülésére, a munka tiszteletére, valamint a szülőfalujához és nemzetéhez való ragaszkodásra tanították. Miklós Artúr János a domokosi általános iskolában járta ki az 1–8. osztályt, majd a magyarlápósi ipari líceumban tanult tovább, román nyelven, itt ismerkedett meg a futással, az edzésekkel és a versenyzéssel, Dumitru Paina tornatanár jóvoltából. 1991-ben Nagyszebenbe került, ahol altiszti iskolát végzett. Őrmesteri pályáját Nagyszalontán kezdte 1993-ban, majd 1995-től Nagyváradon folytatta, végül 2000 és 2016 között a Bukaresti Vasutas Sportklub alkalmazottjaként tevékenykedett, rendszeresen versenyezve, utána pedig hazatért Domokosra.

Miklós Artúr János, a sokszoros bajnok

Edzés közben Domokos határában

A Máramaros megyei Domokosról

Domokos (románul: Dămăcușeni) Máramaros megyei falu a Szőcs-patak Láposba ömlésénél. Domokos és Magyarláros (románul: Târgu Lăpuș) magyarsága a Lápos-medence őshonos népességét képezi. A Lápos völgyének ez a felső szakasza korábban Belső-Szolnok, később Szolnok-Doboka vármegyéhez tartozott, tájegységileg az Észak-Mezőség része.

A Domokos eredetéről szóló monda szerint egy, a Kőváról megszökött Ungur nevű román tolvaj és kecskepásztor alapította a települést, aki később elcserélte egy Domokos nevű magyar tolvajtársával. Neve 1325-ben Szőcstó volt, mert ott fekszik, ahol a Szőcs-patak befolyik a Láposba. Feltételezések szerint lakói esetleg Kővár őrségéből rekrutálódtak. 1393-ban Damunkusfalva, 1733-ban Domokos, 1750-ben Domokoseny, 1767-ben Tolvaj-Domokos alakban fordult elő a helység neve.

A két település a középkor óta magyar nyelvű terület a történelmi Erdély északi határán. 1848-ban Magyarlárosról 160-an, Domokosról 120-an álltak be nemzetőrnek. A Kővár vidéki román felkelők november végén megadásra szólították föl a domokosiakat, de azok a magyarlárosiakkal együtt felkészültek az önvédelemre. Miután a honvédcsepatok elvonultak a környékről, a rogoziak megtámadták Domokost, amelynek lakói Magyarlárosra menekültek. A támadás hírére visszatérő honvédek kiűzték a rogoziakat az égő Domokosról, és felgyújtották Rogozt. A szabadságharc bukása után a két magyar falu csak 2000 forintnyi sarc kifizetése árán menekült meg a pusztulástól.

Vallási szempontból Magyarláros és Domokos magyar lakosságának

többsége református. A Magyarláros-tól mindössze négy kilométerre fekvő Domokos kedvező elhelyezkedése miatt gazdaságilag évszázadokig meghatározó szerepet töltött be a Láposi-medence falvai körében, a községben termelt zöldséget, gyümölcsöt, finoman feldolgozott gyapjút, háziipari terméket viszonylag magas áron tudta értékesíteni. Domokos lakossága a legutóbbi évekig 90 százalékban megmaradt református magyarnak. Az idősebb domokosi asszonyok között nagy számban vannak, akik alig tudnak románul, manapság azonban a nyelvi beolvadás jelei egyre inkább megfigyelhetők.

A maratoni futásról

Az atlétikai szám egy Pheidippidész nevű görög katona legendájához kötődik. A legenda szerint a görög-perzsa háborúk idején, Kr. e. 490-ben a görög seregek a marathóni csatában vereséget mértek a túlerőben lévő perzsákra, Pheidippidész pedig a 40 kilométerre levő Athénig szaladt, hogy a győzelem hírért elvigye. Amikor megérkezett, csak annyit mondott, hogy „Győztünk!”, és holtan esett össze. A Marathón és Athén közötti távot 40,42 kilométerre becsülték, ez azonban csak 36,7 kilométer volt.

Amikor az első újkori olimpiát 1896-ban Athénban megrendezték, a legnagyobb érdeklődés a Michel Bréal nyelvész és történész által megálmodott maratoni futást övezte. Az első újkori olimpiákon még nem volt egységes táv, az atléták más-más távokat futottak a versenyeken. Az 1908-as londoni olimpiára növelték 42 kilométerre a távot, ennyi volt ugyanis az út a windsori kastélyból a White City stadionig. Ezt a 42 kilométert aztán még meg kellett

toldani 195 méterrel, miután Alexandra királynő tiltakozását fejezte ki amiatt, hogy a futók nem a stadion királyi díszpáholya előtt érnek célba. A királynőnek köszönhető tehát, hogy a maratoni futók mind a mai napig 42 195 métert teljesítenek.

A maratoni távnak több változata is ismeretes. Ilyen a 21 097,5 méteres félmaratoni, de ilyenek a klasszikus, 42,195 kilométernél hosszabb távú ultramaratoni versenyek. Ismert még az ún. szupermaratoni verseny, amelyen a versenyzőknek öt napon át különböző távokat kell leszaladniuk.

Miklós Artúr János pályafutása és eredményei

Amint már említettük, Miklós Artúr János Dumitru Paina testnevelő tanár irányítása alatt Magyarlároson kezdett el edzeni és versenyezni. Ez 1988 és 1990 között történt. Altiszti iskolai éve alatt, Nagyszebenben Mihai Deac, Gheorghe Tomoiagă és Ilie Popa vezetésével folytatta az atlétizálást, Nagyváradon 1995 és 1998 között Nicolae Șuteu, Bukarestben 2000 és 2018 között Gheorghe Boghean és Gabriel Brănișteanu voltak az edzői. Klubjai: Nagyszebenben és Nagyváradon a Katonai Sportklub; Bukarestben és Galacon a Vasutas Sportklub; 1998-ban a budapesti BVSC színeiben versenyzett, csapatban.

Miklós Artúr János Dumitru Paina testnevelő tanár irányítása alatt Magyarlároson kezdett el edzeni és versenyezni.

Felnőtt eredményei maratoni Balkán-bajnokságokon: aranyérmes (2002, Isztambul), ezüstérmes (2000, Belgrád; 2001, Isztambul), bronzérmes (2005, Isztambul). Maratoni országos bajnokságokon: aranyérmes (1999, 2000, 2001, 2004), ezüstérmes (1998, 2003). Félmaratoni országos bajnokságokon: aranyérmes (2003, 2004), ezüstérmes (2005).

Mester kategóriában félmaratoni távon: IV. helyezett csapatban a Toruńban (Lengyelország) rendezett világ-bajnokságon, kétszeres Európa-bajnoki ezüstérmes csapat országúti számban (Alicante, Spanyolország, 2018; Jesolo, Olaszország, 2019), bronzérmes egyéni országúti számban (Aarhus, Dánia, 2017). Európai hegyifutó-bajnokságokon kétszeres ezüstérmes csapatban

A jutalom: díszoklevelek és serlegek a magyarláposi polgármesteri hivatal részéről a domokosi atlétáknak

(Barcelona, Spanyolország, 2017; Alicante, 2018).

Egyéb eredményei, Balkán-bajnokságokon: 2018, Celje, Szlovénia: 1500 m síkfutás – aranyérem, félmaraton – ezüstérem, 5000 m síkfutás – bronzérem, 2019, Bukarest: 5000 m síkfutás – aranyérem, 1500 m síkfutás – 4. hely. Országos bajnokságokon: 2017, Pitești: futóverseny – aranyérem; Bukarest: 5000 m síkfutás, 10 000 m síkfutás és félmaraton – aranyérem; 2018, Bukarest: 5000 m síkfutás, 10 000 m síkfutás és félmaraton – aranyérem; 2019, Misztótfalu: 10 km-es országúti verseny – aranyérem; 2019, Bukarest: 1500 és 5000 m síkfutás – aranyérem. 2020-ban: 11 km-es hegyi futás (Smida, Belényes község, Bihar megye) – aranyérem; 1500 m (Bukarest) – aranyérem; 5000 m (Bukarest) – aranyérem. 2021-ben: 8 km-es hegyi futás (Vărbilău, Prahova megye) – aranyérem, 10 km-es országúti futás (Belényes) – aranyérem; 1500 m (Bukarest) – ezüstérem; 5000 m (Bukarest) – aranyérem.

Egyéni legjobbjai, maratonin: 2:20 óra – négy alkalommal; 2:19 óra – kétszer; 2:18 óra – háromszor. Félmaratonin: 68 perc – kilencszer; 67 perc – ötször; 66 perc négyszer; 65 perc négyszer.

1988 és 2019 között 418 versenyen vett részt, edzéseken és versenyeken összesen 169 396 kilométert szaladt le.

„Gyermekként erről álmotam”

Elmondása szerint Miklós Artúr János már gyermekkorában arról álmotam,

hogy atléta lesz. „Az első verseny sorsdöntő volt számomra. Emlékszem, hogy valósággal repültem a cél felé, éreztem, hogy ez nekem való, meg tudom csinálni, és meg is fogom. Első perctől nagy kihívást jelentett számomra, és tudtam, hogy csak kitartó, rendszeres munkával és erős akaratral lehet eredményt elérni, egyre magasabb szintre jutni” – mesélte. Kérdésünkre, hogy milyen volt a család hozzáállása, azt mondta: „Édesanyám volt az egyetlen, aki megértett engem. Támogatott anyagilag és lelkileg, még felnőttkoromban is. Vele el tudtam beszélgetni a munkámról, a gondjaimról és a sikereimről, amelyeknek végtelenül örült. A család többi tagját egyáltalán nem érdekelte, még kacagtak is rajtam.”

Mint mondta, egyszer egyetlen hét leforgása alatt két maratoni versenyen vett részt, Budapesten 2:21, Bukarestben 2:28 óra alatt teljesítette a távot, ekkor a Bukaresti Vasutas Sportklub edzője felfigyelt rá, és meghívta a román fővárosi klubhoz.

„Az első verseny sorsdöntő volt számomra. Valósággal repültem a cél felé, éreztem, hogy ez nekem való...”

Bajnokunk szerint a felkészülésben nagyon fontos a téli alapozás, az erőre és az állóképességre rá lehet építeni a sebességet, a gyorsulást. Amióta a mesteri kategóriába jutott, már csak napi egy edzést tart, de fiatalabb

korában, amikor a maratoni versenyekre készült, naponta kétszer edzett. Azt mondja, az edzés mibenléte attól függ, hogy milyen versenyre kell készülni, és a futók számára nagy előnyt jelent, hogy nagyon sok kategóriában versenyezhetnek, és az utóbbi időben rengeteg versenyt szerveznek. Hozzátette: nem elég csak a fizikai felkészülés, mentálisan is ott kell lenni az edzéseken és a versenyeken is; mindenütt és mindenkor erős akaraterő és kitartás kell, mert fejben dől el, hogy valaki képes-e leszaladni a távot. Mint mondta, soha nem volt olyan ellenfele, akitől tartott volna, mert bízott önmagában és akaraterejében. Ennek ellenére vele is előfordult, hogy a maratoni távot nem tudta befejezni, egészségi okokból leállt, de a történeteket hamar feldolgozta, és másnap már készült a következő versenyre. Miklós Artúr János azt is elárulta, hogy az elején, a Nemzeti és Balkán-bajnokságokon követték az ellenfelek edzési módszereit, a felkészülésüket, mert abból is tanultak. Iuliu Grec nagybányai futót tartja a legjobb barátjának, akivel megbeszélheti terveit, céljait, de a hibáit és a tévedéseit is, hiszen – mint mondja – „csak az az ember nem hibázik, aki nem dolgozik”.

Miklós Artúr Jánosnak az a vágya, hogy pályafutását a veterán kategóriában folytassa, és minél több versenyen minél jobb eredményeket érjen el. Ezzel együtt minél többet szeretne átadni az atlétáknak az évek hosszú során szerzett tapasztalataiból.

A Domokosi Kulturális Egyesület

2016-ban Miklós Artúr János úgy döntött, hogy végleg letelepszik Domokoson. Hazatérve kezdeményezte és megalapította a Domokosi Kulturális Egyesületet, amelynek alelnöki tisztségét vállalta. Az egyesület fő célkitűzései között szerepel a kulturális értékek megőrzése és megismertetése a felnövekvő nemzedékekkel, környezetünk védelme, valamint az egészséges életvitelre nevelés a sport révén, sok-sok mozgással. Az egyesület évente megszervezi a Domokosi Hagymás Napokat, amelynek keretében népdalok, néptáncok, népi gyermekjátékok tanulás mellett az érdeklődők népi mesterségeket is megismerhetnek és gyakorolhatnak, mint például a hagymafonás, a csigatészta készítése, a hímzés, a szövés, a gyöngyfűzés és így tovább. A rendezvények velejárója a sütés-főzés, következképpen hagyományos ételeket készítenek:

Hívogatás a Domokosi Hagymás Napokra

hagymalevest, juhtúrós puliszkát hagy-masalátával, libapörköltet, lecsót és egyebeket. Ilyenkor sportversenyeket is szerveznek minden korosztály számára. A gyermekeknek futó- és bicikli-versenyt szerveznek, a felnőttek pedig különböző ügyességi versenyeken vehetnek részt, ilyen például a nyomórúd- és a laskanyújtó-hajítás.

A táncházban tanult népdalokat és táncokat Domokoson, Magyarláposon, Nagybányán, Szamosardón és Koltón is bemutatják.

Az egyesület népdal- és néptánc-táborokat is rendez, ahol a népdal és a néptánc tanulása mellett népi gyermekjátékok, kézműves műhelyek, de egy-két éjszaka erejéig erdőszéli sátorozás is szerepel a kínálatban, utóbbi a környezet megismerése és tisztelete céljából. Utóbbihoz kapcsolódva több alkalommal szerveztek szemégyűjtést gyermekek és szülők bevonásával, túraösvényeket tisztítottak meg és láttak el jelzéssel, Domokos határában pedig egy több mint 130 éves vadkörtefát kerítettek be, hogy megvédjék a kártevőktől.

A táncházban tanult népdalokat és táncokat Domokoson a nagyobb egyházi ünnepek alkalmával, valamint Magyarláposon, Nagybányán, Szamosardón és Koltón is bemutatják. A népi mesterségek megismerésére – mint amilyen a bútorfestés,

a fafaragás, a kosárfonás – kirándulásokat szerveznek.

Mindezek mellett a régi szokások, a hagyományok megélésére is nagy hangsúlyt fektetnek. Ilyenek az évázás, a kántálás, a maszkrázás, a farsangi bál és a népi színjátszás. A rendezvények alkalmával kiállításokat rendeznek be, amelyeken bemutatják az időközben elkészült és az adott rendezvényhez illő tárgyakat.

A Magyarláposi Atlétikai Sportklub

2005. november végén Miklós Artúr János és a Domokosi Általános Iskola igazgatója, Molnár Judit közösen megszervezték az első futóversenyt Domokoson az 5–8. osztályosok számára. Azóta az elemisek, majd a középiskolások is beszálltak a versenybe, sőt, két éve már az óvodásoknak is szerveznek versenyt. Az elmúlt évben már családi futóverseny is volt. Mindezek célja a mozgásra és az egészséges életmódra ösztönzés/nevelés, ugyanakkor a tehetséges gyermekek felfedezése és felkészítése a versenyekre.

2016-ig Miklós Artúr János csak a téli időszakban segíthetett a felkészülésben, amikor ő is itthon tartotta az alapozó edzéseket. Miután hazatért, heti egy alkalommal tartott edzéseket a gyermekeknek az iskola udvarán és tornatermében, valamint a focipályán. A domokosi gyermekek elkezdtek részt venni a megyei szintű futóversenyeken, majd a sikerek látán megyeközi, országos, majd nemzetközi megmérettetésekre is beneveztek. Az edzésszám heti háromra nőtt, ráadásul a felkészülés helyszínei

is bővültek a magyarlápasi sportpályával és tornateremmel, így a domokosiakhoz a magyarlápasi, illetve a környező falvakbeli gyermekek és felnőttek is csatlakoztak.

Ilyen előzmények után alapították meg 2018-ban a Magyarlápasi Atlétikai Sportklubot, amelynek támogatására sikerült megnyerni a magyarlápasi polgármesteri hivatalt és a városi tanácsot. Az évenkénti, domokosi futóverseny megyei szintűvé nőtte ki magát, a magyarlápasi Decemberi Futás pedig országos versennyé vált. Az Artúr által felkészített atléták ma már nemzetközi versenyeken is nagyon szép eredményeket értek és érnek el, természetesen mindenki a saját felkészültségi szintjének megfelelő megmérettetésen indul.

Felnőtt tanítványa, Nicoleta Marinela Sasu 2021. szeptember 4-én világbajnok lett a női mester 35-ös kategória egyéni hegyi futó számában az ausztriai Stubai-ban.

Az elismerés nem is maradt el: 2018 és 2019 végén a magyarlápasi polgármesteri hivatal oklevéllel díjazta Miklós Artúr Jánost, és a futókat is megdicsérte az elért eredményekért. 2019-ben már a Máramarosi Megyei Tanács is elismerte Artúr munkáját. Mi nagyon büszkék vagyunk rá!

Miklós Artúr János szerint a szaladás életforma, amely példás magatartást, jól megtervezett programot, kitartó munkát, bátorságot, önbizalmat, optimizmust, kreativitást, rendet, lelki nyugalmat, helyes táplálkozást, sikert jelent.

Embertársai szemében

Miklós Artúr János személyisége barátaival, családtagjával, munkatársai és tanítványai beszámolóiból is kirajzolódik. A sikeres atlétalányok – Páll Orsolya Bernadett, Pap-Ieney Stela Roberta és Molnár Natália Vivien – elmondták, hogy nagyon szeretik őt, mert megkedveltette velük a mozgást, a sportolást. Szeretik az edzéseket, a versenyeket, amelyekről sok szép emléket őriznek, és amelyeken ragyogó eredményeket értek el. Hálásak Artúrnak a felkészítésért, a biztatásért, a bátorításért, és sikereiben gazdag, hosszú életet kívánnak neki, hogy minél több nemzedéket felkészíthessen az újabb és újabb versenyekre.

Székely Erika, felnőtt atléta azt mondta: örvend, hogy a Láposi-mencede ilyen ügyes edzővel büszkélkedhet. Mint mondta, maga is szívesen jár edzésekre, mert „Artúr nagy

Miklós Artúr János kiállítást szervez. Képek: a szerzők gyűjtése

tapasztalattal bír, és nemcsak edző, hanem mentor is. Szívből köszönöm a felkészítést, bátorítást, és sok sikert kívánok neki továbbra is.”

Ieney Gabriella, a Magyarlápósi Atlétikai Sportklub alapító tagja és három sikeres atléta édesanyja szerint „Számukra Artúr elsősorban nem edző, hanem jó barát, aki megszerettette velük a mozgást, a futást és a természetet. A gyermekek és Artúr között nincs szigorú edző-sportoló kapcsolat, a fiatalok szívesen járnak edzésekre és versenyekre, mert a mi bajnokunk és edzőnk mindig támogatja és bátorítja őket. Ezért hálásak vagyunk, hogy a mi kis falunkba visszatért, és továbbadja tapasztalatait, felkészítve a tehetségeket, a bajnokokat. Sok sikert, Artúr, továbbra is!”

„Mindnyájunk számára az a legfontosabb, hogy minél hosszabb ideig magas szinten tudjunk teljesíteni...”

Kollégája, régi barátja, versenyző ellenfele, György Szabolcs elmondta, hogy Artúr példakép. Eredményei és hosszú pályafutása is alátámasztják ezt. „Egyszerű falusi élet mellett nagyon jó maratoni időket szaladt, többször bizonyított éveken keresztül, veterán kategóriában is nagyon jól teljesít. Mindnyájunk számára az a legfontosabb cél, hogy minél hosszabb ideig magas szinten tudjunk teljesíteni”

– mondta György Szabolcs, aki az atlétikai klub megalapításáról is elismerően szólt. „Követem a tevékenységeit, munkálkodását. Tetszik, ahogyan az atlétákkal foglalkozik. Bármikor jó Artúrral szaladni, versenyezni, jókat lehet vele beszélgetni, s bár más-más korosztályból vagyunk, sokat tanulhatunk egymástól. Én is sokat tanultam tőle, de gondolom, én is adtam neki ötleteket. Kíváncsian várom az eredményeit a veterán kategóriában. Látom, nagyon komolyan veszi, mint eddig. Semmit sem változott az évek során. A világszintű versenyeken is mindig jól akar teljesíteni” – részletezte György Szabolcs.

Kérésünkre Molnár Judit, a Domokosi Kulturális Egyesület elnöke, nyugalmazott tanítónő, iskolavezető elmondta, hogy Artúrt gyermekkorától ismeri. Nagyon bátor és elkötelezett embernek tartja, aki nagyon sokat tett Domokosért, a szülőfalujáért. Nagy dicsőség egy ilyen kis falunak, ha egy ilyen bajnoka van, aki nagyon sokat munkálkodik faluja felemelkedéséért. Mint mondta, közelebbi munkaviszonyba 2005-ben került vele, amikor elkezdték szervezni a futóversenyeket Domokoson. Közösen alapították a Domokosi Kulturális Egyesületet, amelynek keretében Artúr sok ötletes tevékenységet tervezett meg és vitt véghez. Példát mutat kitartásban, szorgalomban, munkájában maximalista. Jellemző rá a nyugodtság, a magabiztosság és a rend. Ezt próbálja beleoltani tanítványaiába is, nagy szeretettel. Büszke rá, hálás az eredményekért, és kívánja, hogy álmai, vágyai valóra váljanak.

Páll Albert, szülő, a Domokosi Kulturális Egyesület tagja, a Magyarlápósi Atlétikai Sportklub támogatója, elmondta, hogy Artúr a szülőföldjét, szülőfaluját szerető egyszerű ember volt és maradt. Ezt bizonyítja az a sok esemény, a munka és az idő, amit Domokoson és Magyarlápóson eltölt az itteni emberek érdekében. Artúr a nagyvilágból jött haza ahhoz, hogy megalapítsa a Domokosi Kulturális Egyesületet és a Magyarlápósi Atlétikai Sportklubot, és hogy ezek által is a gyermekek és a felnőttek figyelmét ráirányítsa a sportolás, a környezetvédelem és a hagyományok megélésének fontosságára. „A mozgás szeretetét aktív sportemberként sok-sok szeretettel és tudással adja át gyermekeknek és a felnőtteknek, akik az atlétikában megtalálták és megtalálják azt a sok örömet, boldogságot és azt a sok-sok kihívást, amit a sportban megélnék. Mindezeket nagyon szépen köszönjük neki, és kívánunk sok-sok egészséget, erőt és boldogságot azon az úton, amit ő kiválasztott, hogy minél több nemzedéket tudjon felkészíteni, tanítani. S hogy évek múlva tudja elmondani, és tudjuk elmondani mi is, hogy megérte. Megérte az a sok munka, amit befektet a két egyesületbe, mert a sportolók közül lesz majd két-három olyan ember, aki híressé válik. Köszönjük Artúrnak a sok munkát! Sok sikert!” – foglalta össze Páll Albert.

Interjúalanyok:

Miklós Artúr János – atléta, edző
Molnár Natália Vivien, Páll Orsolya Bernadett, Pap-Ieney Stela Roberta diákatléták

Székely Erika – atléta
Ieney Gabriella – szülő, atléta
György Szabolcs – atléta, barát
Molnár Judit – tanítónő
Páll Albert – sporttanár, támogató

(Az írás készültekor, 2020-ban a szerzők a domokosi Benkő Ferenc Általános Iskola diákjai voltak, Páll Aliz Nikolett kivételével, aki a magyarlápósi Petru Rareș Elméleti Líceum diákja volt. Ma Molnár Natália Vivien a magyarlápósi Petru Rareș Elméleti Líceum diákja; Molnár Tímea Angéla, Páll Orsolya Bernadett a domokosi Benkő Ferenc Általános Iskola diákja; Páll Aliz Nikolett pedig leérettségizett és egyetemre készül. Csapatvezető: Molnár Judit nyugdíjas tanítónő)

Művelődés 2021 • tartalom

Emlék-lapok

- Fülöp László:** Erdélyi diákok a bázeli egyetemen 2:16, Fülöp László: Köröstarcsai Veér György örökölt ingóságai 1697-ben 4:9
- Karácsonyi Károly:** Tasnádi újságok a 19–20. századforduló idején 9:10
- Levey Ferenc – Papp Annamária:** Emlékezés egy hosszú életre (1.) 9:13, Emlékezés egy hosszú életre (2.) 10:25
- Orosz Krisztofer Levente:** A máramarosi székelly telepesek 1:17
- Szász Rozália:** „Valahol Oroszországban...”. A széki Juhos Mihály különös életútja 11:7

Enciklopédia

- Ákosi Zsolt Attila:** Surányi Miklós máramarosszigeti éve 12:10
- Bálint Róbert Zoltán:** Nyitrai-Németh Csongor önéletírásáról 10:22
- Buksa Éva-Mária:** A 260 éve elhunyt Mikes Kelemen időszerűsége (1.) 2:1, A 260 éve elhunyt Mikes Kelemen időszerűsége (2.) 3:4
- Forró-Bathó Ákos:** 1956 Erdélyben 10:4
- Makkai-Ilkei Ildikó:** Nyitrai Deák Berta unitárius lelkész életútja 10:14
- Nagy Béla:** Dömsödtől Kolozsvárig. Nagy Gábor, a legendás kolozsvári vendéglős emlékezete 2:4, Krémer Ferenc, a kolozsvári Iparos Egylet alapító elnöke 3:8, A kolozsvári Reimann kőfaragók hagyatéka 5:15, Negyedszázad a kolozsvári iparosság élén. Hevesi József élete és munkássága, fennmaradt kéziratok emlékezése alapján 8:8
- Sitariu, Mihaela:** A temesvári diáklázadás és elfojtása 10:9
- Szász Rozália:** Találkozás önmagunkkal. Gondolatok a széki, Szent Bertalan-napi vérengzésről 8:4
- Széklás András Bertalan:** Két nép interferenciái 12:5
- Téglás Hunor:** Gondolatok a modern magyar történetírásról. A BBTE Doctor Honoris Causa címével tüntették ki Romsics Ignác történészprofesszort 11:4
- Tóth Csaba Béla:** Sokágú síp. 120 éve született Gyimesy Kásás Ernő festőművész, rajztanár, újságíró 9:4

Galéria

- Gábos Orsolya, Préda András, Weber Violetta:** A Siculus Táncdalfesztivál 3:15
- Lőrincz Ildikó:** Festészeti kiállítás Haáz Rezső munkáiból 5:23
- Magyar Ildikó:** Gedeon Zoltán festő- és grafikusművész 99 éves 8:16
- Sántha Imre Géza:** Horváth Levente festészeti tárlatának megnyitójára 8:17
- Suba László:** Naiv művész, autodidakta művész, népi művész 1:23, A posztmodern művészetről néhány sorban 3:19, Művészet és erkölcs 11:12
- Szász Rozália:** Gyönyörű sors. Nagy Elek Miklós portréja 10:29

- Takács Gábor:** Balogh András festői világa 4:13, Balázs László bőrmetszetei, bőrplasztikai 9:16, Déry Károly szobrász és festő művészete 12:17
- Túros Eszter, Ladó Ágota:** Gondolatok egy kiállítás körül. Lányok, asszonyok Nagy Imre művészetében 6:14
- Vargha Mihály:** A Mester köszöntése 6:11

Hétköznapi hőseink

- Bathó Éva, Bortos Mădălina Mária, Beta Denisza, Tímár Alex:** Az énekes, aki nem hagyta el szülőföldjét. Pillanatképek Nyisztor Ilona életéből 1:27
- Both Petra, Both Renáta, Deák Csaba, György Kamilla:** Tanító-varrónénik a Hargitán 4:22
- Dandé Brigitta, Kovács Barbara, Mazilu Denisa, Nagy Gréta:** Szabó István, a táblaavató és monográfiaíró ember 2:26
- Gábor Janka Martina, Laczi Paula Fatima, Gebe-Bíró Sheila Zita, Gebe-Bíró Zsolt Alexander:** A templom- és közösségépítő lelképásztor: Thamó Gyula 9:26
- Hadnagy Hunor, Kovács Hanna, Orbán Janka, Orbán Tibor:** Csillagfaragók – a farkaslaki Jakab házaspár 8:24
- Joó Anikó, Kopacz Melánia, Sztanovcsák Réka, Tekeres Dénes:** Simonyifalva és Arad sokoldalú alkotóművésze 11:21
- Kádár Sheila, Kedei Hanna Boróka, Szabó Szidónia:** Búzásbesenyő lámpása: Rátoni János 6:23
- Kovács Melánia, Nemes Barbara, Szász Gabriella, Ungureanu-Kémenes Tekla:** „Beszélj a gyermekkel a világról, mert úgy tanul!” 3:26
- Molnár Brigitta, Serfőző Betti, Zárug Hanna:** Tettekben a lényeg. Serfőző Levente, a kapitány és csapata 5:27
- Molnár Natália Vivien, Molnár Tímea Angéla, Páll Aliz Nikolett, Páll Orsolya Bernadett:** A bajnok 12:24

Hirdető

- Folytatódik a Régizenei Nyári Egyetem Csíkszeredában! 6:31
- Véget ért a Csíkszeredai Régizene Fesztivál 9:31
- Sajtóközlemény 8:31

Kérdező

- Balla Sándor:** Akiben a természetjárás és a honismeret szenvedélye sosem csillapodott. Beszélgetés Dukrét Géza nyugalmazott tanárral 9:7
- Barta Boglárka:** Esély a túlélésre 7:10

Könyvesház

- Barabás László:** Új könyv Sütő András falujáról 8:22
- Boros Ernő:** Egy könyvben két könyv 12:13
- Csортán Ferenc:** Új könyv küllővidéki műemlékekről 3:21
- Dáné Tibor Kálmán:** „Csak a derűs órákat számolom”. Könyv a napórákról 11:14
- Dukrét Géza:** „A múltat tiszteld a jelenben...” 9:20
- Gaal György:** Mezőség és művészet 8:19
- Lakatos-Fleisz Katalin:** Valóság, mégis mese 9:21

Máriás József: Az Electro Sistem 12. albuma. Nagybánya egykor és ma 1:20, Az otthonirodalom újabb remeke. Nagybánya és környéke 6:18
P. Buzogány Árpád: Új könyv a Sóvidékről 3:24, P. Buzogány Árpád: Fehér torony, Erdély jelképe 4:16
T. Szabó Csaba: Egy ókori császár élete. Megjegyzések egy új Marcus Aurelius életrajzhoz 2:19

Közösség

Ábrám Zoltán: A moldvai magyarok csíksomlyói üzenete 6:5
Buchwald Amy: A Szó Összehoz – egy podcast indulása 1:4
Bordás István: Az Észak-Magyarországi EMKE-képviselő első évtizede 4:7
Fazakas László: A köztisztaság fejlesztése Szvacsina Géza idején 1:15
Killyéni András: A magyar sportélet kulcsembere: Muzsa Gyula 1:7
P. Buzogány Árpád: „...én megemelem a kalapomat előttük”. Könyv az udvarhelyszéki lánglovagokról 6:7

In Memoriam

Demény Péter: Messengerezni a költészettel 3:4

Színpad

Balla Sándor: A kultúra minden szeletét képviselni szeretnénk. Beszélgetés Fekete Katalinnal, a székelyhídi Szabó József Ódzsa színház igazgatójával 11:18
Egyed Emese: Értelmezés tudománnyal, művészzel. A kolozsvári „kőszínház” tágas évfordulóján 5:12
Forró-Erőss Dóra: Hatalmas DobBantás volt! 9:24
Makkai Zoltán: XII. Károly svéd király legendás menekülése és hazatérése 3:13
Zorkóczy Zenóbia: „Szeretek országjáró lenni.” Beszélgetés Meister Éva színművésznővel 2:2

Tokió 2020

Balázs Bence: A majdnem paralimpiai bajnok fizikatanár 7:27
Boros Miklós: Az olimpiák mostohagyermekai 7:34
Csíki András: Székelyföldi jégkorongozók az ötkarikás játékokon 7:15

Illusztrációk

Ádám Gyula 6:1; André Zsuzsa 11:1; Antal Előd 7:16; Aranyossy György 12:9; Aszódi Zoltán 6:21; Balázs Árpád 6:10; Balázs László 9:17–19, 32; Balázs Ödön 3:24–25; Balogh András 4:13–15; Benkő Levente 10:24, 11:11; Bethlendi Tamás 9:31; Bíró István 5:14; Boda Jenő 7:16; Borbély Éva 11:30–31; Braxmeier, Hans 12:1; Cederström, Gustaf 3:14; Dáné Tibor Kálmán 11:16; Dávid Lajos 1:22; Deák Zoltán 3:23; Derzsi Elekes Andor 2:32; Désy Károly 12:17–19; Faragó György 10:13, 32; Ferchiu, Nicolae 7:12; Van Gogh, Vincent 11:13; Gross Arnold 11:12; Gyimesy Kásás Ernő 9:6–8; Haáz Rezső 5:1, 23–26,

32; Hadnagy Jolán 8:30; Halmágyi Zsolt 7:17; Héjja Tamás 10:1; Horváth Levente 8:18; Horváth László 12:6; Jakab Ágnes 8:25–28; Jakab Emil 8:1; Kedei Pál Előd 6:29; Killyéni András 1:7–8, 11–12, 14; Kolozsi Tibor 3:19; Konczwald Zsuzsanna 2:5–6, 11; Kovács Zoltán 7:27–29; Kővári Brigitta 12:4; Kristó Róbert 7:19; Laczi Enikő 9:27–30; Von Langeveld, Michel 8:6; László Miklós 5:19–21, 9:17–19; Lészai Bordy Margit 3:32; Levey Ferenc 9:15, 10:27; Liezen-Mayer Sándor 2:1; Magyar Bálint 12:11; Molnár Dénes 8:23; Muntean, Cristian 11:5–6; Nagy Barna 9:1, 24–25, 12:31; Nagy Elek Miklós 10:29–31;

Kedei Pál Előd 6:29; Meister Éva 2:22–25; Molnár Szabolcs 4:1; Nagy Béla 2:11, 5:21; Nagy Imre: 6:12, 15, 32; Pál Előd 6:24–26; Pálfi Balázs 5:10; Pop-Deac, Simona 7:14; Rátoni Csaba 6:23, 27–28; Révay Péter 12:32; Rousseau, Henri 1:24; Rusu, Cosmin 2:9; Sántha Imre Géza 8:17; Seres István 8:7; Sitariu, Mihaela 10:10–12; Szabó István 2:31; Szabó Kati 7:8–11; Szabó Tamás 3:4; Szabó Vilmos 3:20; Tasnádi István 7:31; Terbócs Attila 3:6; T. Szabó Csaba 2:20–21; Veress Ferenc 3:12; Veress László 8:4; Veress Nándor 6:5–6; Vetró András 10:1; Vetró Artúr 6:11, 13; Zsigmond Rozália 1:23

Csinta Samu: Szabó Kati: arany éremben és farmernadrágon 7:8
Dobos László: Tófalvi Éva, a hatszoros csíki olimpikon 7:18
Horváth Vilmos: Az elmaradt olimpiák története. Így szót közbe a történelem 7:4
Lakatos Artur: Az olimpiai mozgalom rövid médiatörténete 7:31
Stahl István: Szatmári sportolók az olimpiai játékokon. Csipker Sándortól Orbán Viktor gratulációjáig 7:12
Szabó Lajos: Szokoly Alajos, a modern olimpiák első versenyzője 7:20
Szikora Katalin: Pierre de Coubertin és a művészeti versenyek 7:23

Vadrózsák

Borbély Éva: Ínséges idők konyhája. Múltbéli praktikák napjaink tányérján 11:3, „Eljött a karácsony borzas szakállával...” 12:20
Kádár Elemér: Néptáncos márciuskák a táncoló hóhullásban. A Romániai Magyar Néptánc Egyesület 2021. évi közgyűlése 4:18
László Lóránt: Bolgárkertészetek Marosvásárhelyen és Erdélyben. Interjú Nagy Zsolt néprajzkutatóval, a Hungarológiai Tudományok Doktori Iskola doktoranduszával 5:8
P. Buzogány Árpád: Világnak fordulása, régi idők elmúlása 1:25
Pozsony Ferenc: Haszmann Pál Péter (1942–2021) 5:4
Suba László: Kályhacsempék, székelykapuk, kazettás mennyezetek 9:22
Űntar, Nina: Pali bácsi csodálatos öröksége 5:6

Vezércikk

Balla Sándor: Meddig állítjuk még át az órát? 11:3
Benkő Levente: Könyv és gyertya 2:3, Nyitottak vagyunk 8:3, A zene mindenkié 9:3
Brínzan-Antal Cristina: „Kenyeret és rózsát is akarunk!” 3:3
Dáné Tibor Kálmán: Egy különös Magyar Kultúra ünnep 1:3, Kész a leltár 6:3
Demény Péter: Messengerezni a költészettel 4:3
Gergely Zsuzsa: Csíki-csuki kultúra 5:3
Karácsony 12:3
Killyéni András: Győztünk! 7:3
Papp Annamária: Élet-halál küzdelem 10:3

művelődés

JANUÁR

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

MÁJUS

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
					1	
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

SZEPTEMBER

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

FEBRUÁR

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28					

JÚNIUS

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

OKTÓBER

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

MÁRCIUS

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

JÚLIUS

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

NOVEMBER

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

ÁPRILIS

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

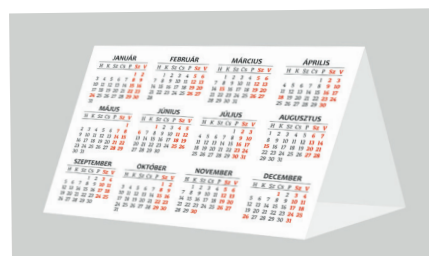
AUGUSZTUS

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

DECEMBER

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

A Művelődés 2022. évi asztali naptára.
Vágja le, hajtsa össze a szaggatott vonalak mentén, majd ragassza meg!

A Művelődés szerkesztősége áldott karácsonyt és boldog új esztendőt kíván minden olvasójának, munkatársának és támogatójának!